

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Lapsen tuki vanhempien erotessa - palvelut osana tukea

Väärälä, Maiju

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Lapsen tuki vanhempien erotessa - palvelut osana tukea

Maiju Väärälä
Sosionomi AMK
Lastentarhanopettajan kelpoisuus
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2018

Maiju Väärälä

Lapsen tuki vanhempien erotessa- palvelut osana tukea

Vuosi	2018	Sivumäärä	44
-------	------	-----------	----

Tämän tutkielman tavoitteena oli lapsen huomioiminen vanhempien eroprosessissa. Vanhempien ollessa kriisissä, saattaa lapsen ääni jäädä huomioimatta. Tarkoituksena oli myös kartoittaa Helsingin eropalveluita ja, miten palveluissa pystytään auttamaan vanhempien eroprosessin keskellä olevaa lasta. Aiheena oli, miten lasta autetaan eroprosessissa, näkykö lapsen käytöksessä merkkejä vanhempien erosta ja miten tulevaisuudessa lasten eropalveluita voisi kehittää. Yhteistyökumppanina oli Helsingin Pienperheyhdistys ry.

Tutkimus oli laadullinen tutkimus. Menetelmänä olivat teemahaastattelut. Opinnäytetyötä varten haastateltiin viiden eri eropalveluiden työntekijää. Haastattelujen jälkeen aineisto analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä. Analysointi pohjautui tutkimuskysymyksiin. Tulosten perusteella lasta voidaan auttaa eri tavoin erilaisissa eropalveluissa. Kuitenkin apu voidaan jakaa pääsääntöisesti kahteen eri luokkaan: suoraan apuun lapselle ja välilliseen apuun lapselle vanhemman kautta. Tulosten perusteella lapset reagoivat eniten vanhempien eroon levottomuutena, vilkkautena ja uniongelmina. Tutkimustulosten perusteella voidaan nähdä, että lasten eropalveluiden kehittämiseksi oli hyvin erilaisia näkökulmia. Kuitenkin tuloksista ilmenee, että nykyteknologia tulee varmasti näkymään enemmän eropalveluidenkin kehityksessä. Kehittämis ehdotuksena oli aikaan ja paikkaan sitomattomat palvelut.

Asiasanat: Lapsi, Ero, Eropalvelut

Maiju Väärälä

Supporting a child during a parents' divorce process- services as part of support

Year	2018	Pages	44
------	------	-------	----

The purpose of this Bachelor's thesis was to research how children are taken into account during a divorce process. When parents are in crisis, they may forget to take hear out the child's opinions into consideration. The aim purpose was to survey Helsinki's divorce services and research how the services help a child whose parents are in the middle of a divorce process. The research framework consisted of how children can be helped through their parents' divorce, does the children's behavior show signs of reacting to their parents' divorce and how to develop divorce services in the future. The thesis was carried out in collaboration with Helsinki's Pienperheyhdistys.

Qualitative research was conducted through interviews with five people who worked at different divorce services. The material obtained from the interviews was analyzed by thematizing it according to the research questions. The results showed that a child can be helped in different ways in different services. Help can be divided into two categories: direct aid to the child and indirect aid through the parent. The results also showed that children's most common reactions to a divorce are restless behavior, lively behavior and insomnia. The findings from the results indicated that there were many different perspectives when developing children's divorce services in the future. The results showed that modern technology will be a big factor in the development of divorce services, which supported the development proposal that services could available anywhere and anytime.

Keywords: Child, Divorce, Divorceservice

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Avio- tai avoero	7
3	Lapsen huomioiminen erossa.....	8
3.1	Erosta kertominen lapselle	9
3.2	Lapsen ja vanhemman välinen suhde eron jälkeen	11
4	Lapsen reagointi ja vaikutukset vanhempien eroon	12
4.1	Lapsen reagointi eroon eri ikäkausina	14
4.2	Eron jälkeinen kriisi	15
5	Lapsen asuminen eron jälkeen	16
6	Lapsille suunnattuja eropalveluita.....	17
6.1	Kaupungin palvelut eroperheiden lapsille	17
6.2	Seurakunnan palvelut eroperheiden lapsille	18
6.3	Järjestöjen palvelut eroperheiden lapsille	19
6.3.1	Pienperhe yhdistys ry.....	19
7	Opinnäytetyön toteutus.....	20
8	Kvalitatiivinen tutkimus	21
9	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	23
10	Opinnäytetyön tutkimuskysymykset	25
11	Tutkimustulokset.....	25
11.1	Apu lapsille eropalveluissa	25
11.2	Lapsen käytös ja vanhempien ero	28
11.3	Eropalveluiden kehitys	29
12	Johtopäätökset	31
13	Pohdinta	32
14	Oma oppiminen.....	35
	Lähteet	37
	Liitteet.....	41

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö käsittelee vanhempien eroa, painottaen erityisesti lapsen näkökulmaa erossa. Opinnäytetyö käsittelee myös Helsingin eropalveluita. Lapsen tunteet, kysymykset ja pohdinnat vanhempien erosta, jäävät helposti huomaamatta vanhempien kohdatessa erosta aiheutuvan kriisin. Tämän vuoksi opinnäytetyö käsittelee eroa lapsen näkökulmasta. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, miten lasta autetaan erilaisissa eropalveluissa, näkyykö lapsen käytöksessä viitteitä vanhempien erosta ja, miten tulevaisuudessa eropalveluita voidaan kehittää. Tutkimusmenetelmänä ovat teemahaastattelut Helsingin eri toimipaikkoihin, jotka tarjoavat eropalveluita eroperheiden lapsille. Opinnäytetyön kautta pyritään siihen, että aikuiset osaisivat tukea lasta vanhempien eroprosessissa tulevaisuudessakin mahdollisimman hyvin. Opinnäytetyön työelämäkumppanina on Helsingin Pienperheyhdistys ry. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus.

Useimmat vanhemmat ajattelevat, että ero vaikuttaa suoranaisesti vain heihin itseensä. Jos eroon liittyy myös lapsi, se vaikuttaa vanhempien lisäksi myös lapseen. Vaikka ihmiset eivät aina kiinnittäisi asiaan huomiota, niin myös pienet lapset kärsivät erosta. Riidat, väärinymmärrykset, sekä kaikki muu, mikä tulee eron mukana kuormittavat lasta. Lapsilla on usein paljon eroon liittyviä epäilyksiä. Lapset tarvitsevat aikuista, joka voi selvittää heille asioita kärsivällisyydellä ja ymmärryksellä. Lapsen ikä määrittää paljolti sitä, millä tavoin ero vaikuttaa lapseen. On kuitenkin tärkeitä huomioida, että lapsuudessa koettu vanhempien ero jättää jäljen, joka ilmenee useimmiten myöhemmissä elämänvaiheissa. (Mielen Ihmeet 2017.)

Keskimääräinen avioliittojen kesto Suomessa on 11 vuotta, mutta pääkaupunkiseudulla avioliitot kestävät vain noin 7 vuotta. Avioliitoista joka toinen päättyy Suomessa eroon. Noin 60 prosentissa avioeroista lapset ovat pieniä vanhempien erotessa (Poijula 2016, 263.) Vanhemmat odottavat usein erolle hetkeä, joka järkyttäisi mahdollisimman vähän lasta. Vanhempien ero koskettaa kuitenkin aina lasta, oli lapsi minkä ikäinen tahansa. Lapsen elämän perusrakenteet muuttuvat vanhempien erotessa. (Rauhala 2014, 137.)

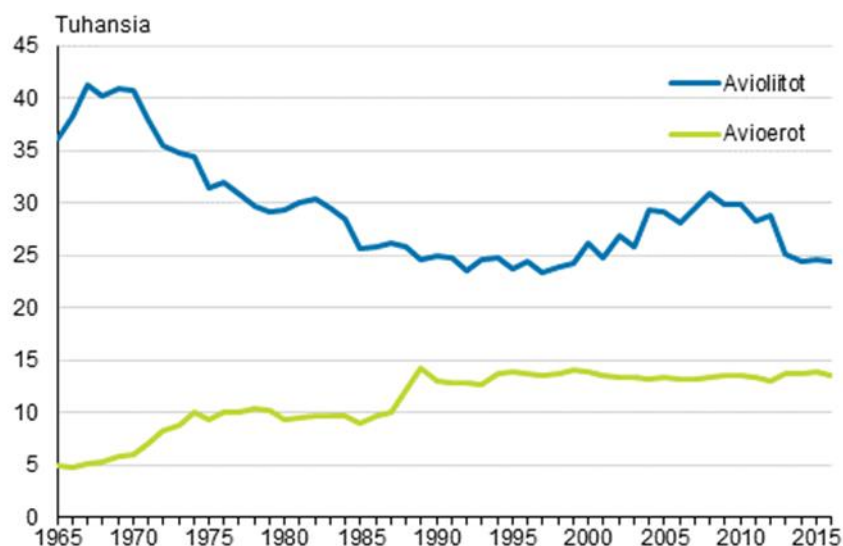
Vanhempien ero voidaan nähdä nykyään yhtenä yleisimpänä lapsen kokemana elämän stressitekijänä. Ero saattaa olla myös selkeä riskitekijä lapsen kehityksen kannalta. Vanhempien erosta voidaan nostaa esille keskeisimpinä tekijöinä toisen vanhemman poissaolo lapsen jokapäiväisestä elämästä, vaikeutunut lapsi-vanhempi suhde, taloudellisen tilanteen heikentyminen, sekä vanhempien keskinäinen riitely. Useimmat eronneiden lapsista sopeutuvat kuitenkin hyvin vanhempien eroon. (Väestöliitto 2018.) Suomalaisista lapsiperheistä jopa noin viidennes on perheitä, joissa on yksi vanhempi. Helsingissä joka kolmannes ja Espoossa, sekä Vantaalla joka neljännes lapsiperhe on yhden vanhemman perheitä. Suurin osa yhden vanhemman perheistä pärjää kuitenkin hyvin. (Pienperheyhdistys ry 2018b.)

2 Avio- tai avoero

Ero nähdään usein pitkän tapahtumaketjun seurauksena. Nykyään kuitenkin saatetaan päätyä eroon helposti hieman impulsiivisesti ja eron seurauksia miettimättä. Riski avioeroon kasvaa heti avioliiton alkuvuosina. Suurin riski avioerolle on kolmantena avioliittovuotena (Tilastokeskus a 2017).

Tilastokeskuksen väestönmuutostietojen perusteella vuonna 2016 solmittujen avioliittojen määrä väheni hieman vuodesta 2015. Uusia avioliittoja syntyi 24 464, joka on 244 vähemmän kuin edellisvuonna. 2016 vuonna avioeroon päätyi 13 541 liittoa, mikä on 398 vähemmän kuin vuonna 2015. Vuodesta 2012 asti avioeronneiden määrä suhteessa naimisissa oleviin, on pysynyt samalla tasolla jo yli 20 vuotta. 2016 vuoden tiedon mukaan ensimmäinen avioliitto päättyy eroon 39 prosentin todennäköisyydellä. (Tilastokeskus b 2017.) Suomi, Ruotsi ja Tanska sijoittuvat Euroopan avioerotilastoissa kärkisijoille. Norja on hieman matalammalla tilastoissa. Islanti taas erottuu selkeästi alhaisimman lukunsa kanssa. (Väestöliitto 2013.)

Noin 30 000 lasta kohtaa vuosittain vanhempien avioeron. Kaikista yleisempää eroaminen on 2-4-vuotiaiden lasten vanhemmilla, mikä on lasten mielenterveyden näkökulmasta tarkasteltuna huolestuttava ilmiö. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 11.) Uusi avioliittolaki, joka astui voimaan 1988, on helpottanut avioeron saamista. Uuden lain myötä luovuttiin niin sanotusta syyllisyysperiaatteesta, eli siitä, että toinen puolisoista olisi omalla toiminnallaan aiheuttanut avioeroon johtavan kriisin. Eroamisesta tuli hakemisasia, joihin yhtäläillä molemmilla puolisoilla on oikeus, eikä sitä tarvitse perustella. (Haataja, Airio, Saarikallio-Torp, Valaste 2016, 251.)

Kuvio 1: Avioliitot ja avioerot vuosina 1965-2016

Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki (2009, 11) toteavat, että ero nähdään ajan ilmiönä, joka liittyy käytännöllisesti katsottuna kaikkien suomalaisten elämään. He myös toteavat, että ero liittyy välillisesti tai välittömästi suomalaisten elämään, ellei oman kokemuksen kautta niin ystävien ja sukulaisten kautta. Kontulan (2013, 52) mukaan avio- tai avoliiton päättymistä voidaan tarkastella taloudellisesta, juridisesta, sosiaalisesta tai psyykkisestä näkökulmasta. Hänen mukaan eroprosessi sisältää monenlaisia tapahtumia ennen avioerovalmiuden heräämistä, jonka jälkeen ihminen suunnittelee avioliiton päättämistä ja lopulta toteuttaa sen. Kontulan mukaan ero on puolison kuoleman jälkeen elämän isoimpia muutostapahtumia, sekä suurimpia stressitekijöitä.

Vuonna 2013 tehdyssä tutkimuksessa, määritettiin kaikista kriittisimmiksi mahdollisen eron syiksi fyysinen ja henkinen väkivalta, uskottomuus, välinpitämätön suhtautuminen lapsiin ja liiallinen alkoholin tai muiden päihteiden käyttö. Tutkimukseen vastanneet henkilöt olivat parisuhteessa. Naiset näkivät ylläolevat syyt vielä tärkeimpinä, kuin miehet. Tutkimuksessa esitettiin muutamia kysymyksiä vain eron kohdanneille miehille ja naisille. Miesten kolme tärkeintä erosyytä olivat uskottomuus, vaikeudet puhua ja selvittää erimielisyyksiä, sekä rakkauden puute. Naisilla taas kolme vastaavaa syytä olivat vaikeudet puhua ja selvittää erimielisyyksiä, arvostuksen ja kunnioituksen puute ja parisuhteen hoitamattomuus. (Kontula 2013, 153, 157.)

Hokkanen toteaa (2005, 23), että vaikka ihmiset lopettaisivat suhteensa hyvin eri tavoin, kuitenkin eroprosesseissa löytyy säännönmukaisuuksia. Hänen mukaansa vie yleensä jonkin aikaa, ennen kuin pariskunnat luopuvat siteistään ja harvoin loppu tulee nopeasti. Hokkasen mukaan yleensä naiset päättävät toimia nopeammin eroprosessissa ja miehet voivat kokea, että heidät heitetään ulos kodeistaan. Pruukin ja Sinkkosen mukaan (2017, 15) vähemmälle tarkastelulle jää kuitenkin se, että suhteen loppuessa loppuu myös kiintymyssuhde. Siitä irtautuminen ei heidän mielestään onnistu hetkessä; kertaalleen eronneet puoliset kokeilevat usein yhteen palaamista.

3 Lapsen huomioiminen erossa

Poijula (2016, 265) toteaa, että lasten vanhempien olisi tärkeää muistaa huomioida lapsi erotilanteessa. Hän toteaa myös, että erosta tulisi tehdä niin sopuisa kuin mahdollista ja välttää erilaiset oikeustaistelut. Poijulan mukaan yhteishuoltajuus on lapsille yksinhuoltajuutta parempi ratkaisu, jos vanhemmat kykenevät keskustelemaan keskenään avoimesti, sietämään tilanteen ja toimimaan yhdessä tiiminä. Pruukin ja Sinkkosen mukaan (2017, 75) hyvässä erossa vanhemmat pystyvät säilyttämään oman aikuisuutensa lapsen asioissa. He mainitsevat myös, että vaikka muuten olisi hankalaa olla tekemisissä entisen kumppanin kanssa, lapsen asiat tulisi hoitaa asiallisesti ja lasta kuormittamatta. Pruuki ja Sinkkonen toteavat, että lasta ei saa ottaa osalliseksi vanhempien välisiin riitoihin, eikä lasta saa käyttää viestin viejänä.

Muuttunut tilanne perheessä aiheuttaa lapsella kysymyksiä ja muita tarpeita. Vanhempien on tärkeätä ymmärtää, että lapsen arki tapahtuu myös kodin ulkopuolella. Päivähoito ja koulu ovat ympäristöjä, joissa on lasta varten aikuinen, kuten kotonakin. Muuttuneesta elämäntilanteesta vanhempien kannattaa kertoa, esimerkiksi päivähoitoon ja kouluun. Kun tärkeät ihmiset ymmärtävät lapsen tämänhetkiset tarpeet, ei ongelmiakaan synny niin helposti. Esimerkiksi päiväkodin ja kodin välisen yhteistyön avulla voidaan miettiä lapsen tämänhetkistä tilannetta. Mitä päiväkodissa voitaisiin tehdä arkipäivien aikana helpottamaan lapsen tilannetta, ja mitä taas kotona voitaisiin tehdä ja täten toteuttaa kasvatuskumppanuutta. Suojaavat tekijät nähdään tavallisina arkisina asioina, jotka toistuvat arkipäivissä. Jos toistuvat asiat ovat lasten hyvinvointia rakentavia, ovat asiat kohdallaan. (YLE akuutti 2015.) Niemelän ja Kääriäisen mukaan (2015, 50) lapset rakastavat rutiineja. He mainitsevat, että rutiinin käsite mielletään kuitenkin helposti negatiiviseksi. Niemelä ja Kääräinen näkevät, että arjen palauttaminen ennustettavaksi ja ennakoitavaksi tuo kuitenkin lapselle eheytyksen kokemuksen. He toteavat, että ehjä ja lapsen ikätasoa vastaava arki toimii lasta suojaavana tekijänä.

Lipposen ja Wesaniemen mukaan (2005 141-142) eron yhteydessä lasta ei saisi jättää yksin huoliensa kanssa. He toteavat, että joskus erotilanteessa vanhempi on niin omassa pahassa olossaan, että ei jaksa tukea lasta, vaikka näkisi lapsen olevan poissa tolaltaan. Heidän mukaan tällaisessa tilanteessa on viisasta pyytää joku tuttu aikuinen lapsen tueksi. Lipponen ja Wesaniemi toteavat, että lapsen tukena voi toimia joku perheen ystävä, kouluterveydenhoitaja tai lapsen harrastuksessa oleva tuttu aikuinen. Pruukin ja Sinkkosen mukaan (2017,166) lapsen tai nuoren on yleensä tekemisen ohella helpompi puhua aikuiselle. He toteavat, että lapselle on myös tärkeää olla luottamuksen arvoinen vaikeinkin hetkinä. Pruuki ja Sinkkonen toteavat myös, että vanhemman on tärkeää pitää lupaukset, eikä kannata luvata mitään sellaista, mitä ei pysty pitämään. Heidän mukaan lapsen sanomisia ei saisi käyttää häntä vastaan tai vaikeuttaa lapsen asemaa suhteessa vanhempiin.

Lukemaan oppineille lapsille voi lainata kirjastosta lapsille suunnattuja kirjoja, jotka käsittelevät vanhempien eroa. Nuoremmille lapsillekin, jotka eivät osaa vielä lukea löytyy lastenkirjoja, jotka käsittelevät lastenmaailmaan pohjautuen vanhempien eroa, joita vanhempi voi lukea lapselleen.

3.1 Erosta kertominen lapselle

Lapsen on oikea aika kuulla vanhempien erosta, kun vanhemmat ovat tehneet lopullisen päätöksen eroamisestaan. Rehellisyys ja asiallisuus ovat tärkeitä asioita, kun mietitään eroa lapsen näkökulmasta. (Mäkijärvi 2014, 18.) Rehellisyyden kautta vanhemmat pystyvät välttämään sen, että lapsi ei keksi omia selityksiään mielessään vanhempien erolle. Ihanteellista olisi, jos vanhemmat pystyisivät yhdessä kertomaan lapselle erosta. Lapsen ikä vaikuttaa

kuitenkin siihen, millä tavoin asiat kerrotaan, ja kuinka niitä käsitellään. (Apuaeroon a.) 5-7-vuotiaat lapset eivät kykene ajattelemaan juurikaan viikkoa tai kahta pidemmälle, joten heille ei kannata puhua erosta kuukausia aiemmin. Varttuneemmille lapsille ja nuorille on kuitenkin hyvä kertoa erosta ajoissa, jotta he ehtivät ajatella asiaa, sopeutua uuteen tilanteeseen ja esittää kysymyksiä. (Poiijula 2016, 266.)

Vanhemmat voivat halutessaan myös kertoa lapselle erotarinan. Kummallakin vanhemmalla voi olla oma tarinansa, mutta lapsen ei tarvitse valita niiden väliltä. Erotarina ei saa olla toisen vanhemman mustamaalausta tai syyttelyä. Erotarinassa vanhemmat kertovat lapselle kuinka he ihastuivat ja rakastuivat toisiinsa ja olivat onnellisia yhdessä. Suhde ei ollut mikään virhe, eikä se ollut virhe, että heille syntyi lapsi. Vanhempien välinen rakkaus voi loppua, mutta vanhempien rakkaus lasta kohtaan ei kuitenkaan ikinä lopu. Vanhemmat tekivät parhaansa, mutta eivät onnistuneet. Lapselle voi kertoa, että jompikumpi vanhemmista haluaa eron tai, että päätös oli yhteisesti tehty. Erotarina on anteeksipyyntö vanhemmilta lapselle. (Mielenterveystalo.)

Mäkijärvi (2014, 18-20) toteaa kuitenkin, että aikuisten väliset riidat ja syvät avioeroon johtaneet syyt eivät kuulu lapselle. Hänen mukaan vanhempien tehtävänä on luoda lapselle turvallisuutta kaikissa olosuhteissa. Jos lapsi kysyy, miksi vanhemmat riitelevät, on aikuisen tehtävänä vastata niin hyvin, kuin hän pystyy. Lapsi saattaa esittää jatkokysymyksiä ja on tärkeää painottaa, ettei ero ole lapsen syy. Jos lapsi on kovin nuori, hän ei välttämättä ymmärrä kaikkien vanhempien käyttämien sanojen merkitystä. Lapselle voi kuitenkin puhua uusista asioista, joita erotilanne tuo mukanaan juuri sillä hetkellä. Pienellekin lapselle puhuessa on vanhemman hyvä muistaa puhua rauhallisesti ja niin, että ääni on turvallinen. Jos puhe keskeytyy vanhemman tai lapsen itkun vuoksi on hyvä kertoa, että vaikka nyt tuntuisi pahalta, kaikki asiat järjestyvät kyllä. Vanhemmalla on lupa näyttää tunteensa, mutta vanhemman ahdistus on lapselle liian rankka asia ja lapsi alkaa suojella vanhempaa, vaikka asian pitäisi olla toisinpäin. (Mäkijärvi 2014, 18-20.)

On tärkeää kertoa lapselle käytännön asioista, muutetaanko kodista pois ja ketkä muuttavat, mihin muutetaan ja miten lapsi pitää yhteyttä pois muuttavaan vanhempaan. Lapselle voi kertoa yhä uudestaan ja uudestaan, että ero ei johdu lapsesta, vanhemmat tulevat aina rakastamaan häntä, lapsi ja hänen asiansa ovat tärkeitä, hän ei jää yksin, harrastuksia jatketaan ihan niin kuin ennenkin, vaikka muutettaisiin muualle. (Mäkijärvi 2014, 18.)

Vuonna 2008 tutkittiin sitä, miten aikuisiksi kasvaneet lapset puhuvat vanhempien avioerosta ja sen kuulemisen tilanteesta. Aineiston muotoina olivat kirjoitetut ja suulliset narratiivit. Kertojina olivat 14 naista ja 5 miestä, jotka olivat 19-37-vuotiaita. Eron kohdatessa he olivat

olleet 6-14-vuotiaita. Aineiston kertomuksissa oli ahdistusta, helpotusta, hämmennystä, välinpitämättömyyttä, neutraaliutta ja paikoin vihaa, sekä myös katkeruuttakin. Vaikka lapsi olisi-kin selviytynyt vanhempien avioerosta ja päässyt sen yli, hänellä saattaa kuitenkin vielä aikuisenakin olla katkeruutta ja avioeroon liittyviä kysymyksiä mielessään. Lapset saattavatkin kantaa vielä taakkaa harteillaan vanhempien avioerosta vielä aikuisiällään. (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009 85, 100-101.)

3.2 Lapsen ja vanhemman välinen suhde eron jälkeen

Yksinhuoltajavanhemmalla on vastuu tukea myös toista vanhempaa säilyttämään yhteys lapseen. Tärkeimpiä sovittavia asioita entisen puolison kanssa ovat lapsen tapaamiset ja yhteydenpito lapseen. Olisi hyvä tehdä esimerkiksi lapsen ja vanhempien tapaamisten ja soittojen aikataulut, jotta lapsen asiat voidaan hoitaa asianmukaisesti ennen mahdollista kriisiytymistä. (Poiijula 2016, 267, 270.) Lapsen arkipäiväiset asiat, kuten päivähoito, vaatehuolto ja kouluasiat ovat kummankin vanhemman vastuulla. On tärkeää, että lapselle ei tule kummassakaan kodissa vieras olo. Hänellä on molempien vanhempien luona oma sänky ja omat tavarat. Vanhempi ei ole kaveri tai viihdyttävä eron jälkeen, vaan välittävä ja valvova huoltaja. (Mielen-terveystalo.)

Niemelä ja Kääriäinen (2015, 51) toteavat, että erotilanteessa vanhemmat saattavat helposti haluta ”pelata” ihmissuhteilla. Heidän mukaan, mikäli lapsi saadaan pidettyä mahdollisimman kaukana näistä peleistä, se on yksi suurimmista lasta suojaavista tekijöistä. He toteavat myös, että mitä selvempää ja suorempaa lapsen elämässä olevien aikuisten kesken vuorovaikutus on, sitä parempi.

Mäkijärven mukaan (2014, 21-22) yhteydenpito lapseen on erittäin tärkeää eroavien vanhempien ollessa tunne-elämän, käytännön elämän ja taloudellisen asioiden ongelmien parissa. Hän toteaa, että vaikka vanhemmalla olisi tahtoa lapsen huolehtimiseen, voi kuitenkin käydä niin, että yhteydenpito lapseen on vaarassa katketa.

Lapsi saattaa jäädä ilman yhteyttä toiseen vanhempaan huoltoriitojen aikana, toisen vanhemman pitäessä lasta enemmän luonaan, mitä ollaan sovittu tai pahimmassa tapauksessa lapsikaappauksen aikana. Lyhytkin yhteysskatko tuntuu lapsesta ahdistavalta, jos hän on ollut jatkuvassa yhteydessä vanhemman, isosisarusten tai isovanhempien kanssa. Jos lapsi ei tiedä syytä yhteydenpidon katkeamiselle, se aiheuttaa ahdistusta ja kysymyksiä, joihin lapsi alkaa tuottaa omia vastauksiaan. (Mäkijärvi 2014, 21-22.)

Pruukin ja Sinkkosen (2017, 78) mukaan joulu, syntymäpäivät ja muut lomamat ovat tärkeitä lapselle. He toteavat, että silloin ikävä toista vanhempaa kohtaan voi tuntua lapsesta todella

raskaalta. Kääriäinen, Hämäläinen ja Pölkki (2009, 80) toteavat, että tutkimuksissa on esitetty, että lapsi voi kokea lojaaliuteen liittyviä konflikteja valitessaan kumman vanhemman luona hän viettää lomia tai muita tärkeitä päiviä. Pruukin ja Sinkkosen (2017, 78) mielestä lapsen ajatuksia ja tunteita kannattaa kuunnella. He myös mieltävät, että hyvä yhteistyövanhemmuus voi tarkoittaa sitäkin, että jouluaatto vietetään kaikki yhdessä ja, että vanhemmat pystyvät yhdessä järjestämään lapsen syntymäpäivät. Heidän mukaan kuitenkin erityisen tärkeää nuoren ja aikuisenkin lapsen kannalta on kyetä laittamaan vanhemman omat tunteet erilleen lapsen tärkeiden elämäntapahtumien esimerkiksi rippujuhlan, ylioppilasjuhlan ja valmistuspäivän kohdalla, koska juhlissa on kuitenkin tarkoitus keskittyä lapsen tärkeään päivään.

4 Lapsen reagointi ja vaikutukset vanhempien eroon

Lipponen ja Wesaniemi toteavat (2005, 138), että vaikka erosta ei olisi puhuttu ääneen kotona, lapset pystyvät ennakoimaan, että vanhemmat ovat eroamassa. Heidän mukaan vanhempien eron suunnittelu on saattanut näkyä jo pitkäänkin ennen erohakemusta: tunnelma perheessä on saattanut olla riitaisa ja kireä.

Eron jälkeinen vuosi on lapsille muutosten aikaa ja toinenkin vuosi saattaa mennä vielä muutoksiin sopeutuessa. Kuitenkin noin viidesosalla erolapsista ongelmat ovat pitkäkestoisempia, ja voivat ilmetä eritavoin, jopa vielä aikuisiässäkin. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 21.)

Erhola tutkii Pro gradu-tutkielmassaan lasten koulupudokkuuden yhteyttä vanhempien avioeroon. Tutkimus perustui Kansallinen syntymäkohortti 1987 rekisteri aineistoon, joista oli valittu tutkimuksen aineistoksi ne henkilöt, joiden vanhemmat olivat naimisissa, kun lapset syntyivät. Henkilöitä, jotka kokivat lapsuudessaan tai nuoruudessaan vanhempien eron, verrattiin henkilöihin, joiden vanhempien avioliitto kesti. Avioeroa tarkasteltiin tutkimuksessa neljänä lapsuuden ja nuoruuden ajanjaksona, jotta kaikki mahdolliset vaikutukset ajoitukseen nähtäisiin. Kumpaan sukupuoleen tarkasteltiin tutkimuksessa erikseen. Koulupudokkuutta tarkasteltiin vuoteen 2015 asti. Koulupudokkuus määriteltiin siten, oliko henkilöllä peruskoulun jälkeistä tutkintoa vai ei. Tutkimuksen keskeisimmäksi havainnoksi nousi se, että vanhempien avioerolla ja koulupudokkuudella on yhteys. (Erhola 2017, 57.)

Judith S. Wallerstein (2007) aloitti vuonna 1971 tutkia avioeron vaikutuksia lapsiin. Wallerstein haastatteli tutkijaryhmänsä kanssa perusteellisesti 60 kalifornialaisen eroperheen jäseniä. Lasten aikuistumista seurattiin 25 vuotta. Tutkimuksesta on julkaistu kirja: ”Avioeron perintö. Eron lapset aikuisina.” Tutkimuksen tavoitteina oli tutkia avioeroperheiden, erityisesti lasten omia kokemuksia avioeron aikana, sekä sen jälkeen. Wallersteinin tutkimuksen tuloksena oli, että erolapsen suotuisalle kehitykselle on hyvin tärkeää lapsen hyvä suhde vanhempiinsa. Vanhempien on myös tärkeä kyetä keskenään yhteistyöhön. Wallerstein luonnehtii,

että monet vanhemmat kadottavat sensitiivisyyden, eivätkä pysty erottamaan lapsen tunteita ja tarpeita omista tunteistaan ja tarpeistaan.

Lapsen reaktioihin vanhempien erotessa vaikuttavat lapsen persoonallisuus, temperamentti, sukupuoli, kasvuhistoria ja perherakenne. Lapsen ikä vaikuttaa luonnollisesti myös reaktioihin. Vaikeuksia voidaan olettaa syntyvän, jos lapsi on samanaikaisesti käymässä uutta kehitysvaihetta, kuten esimerkiksi rintaruokinnasta vieroitusta, koulun aloittamista tai murrosikää. Avioerokriisin aiheuttavat piilevät vaikutukset voivat tulla vasta useiden vuosien jälkeen, kun lapsi on käynyt läpi jonkin kriittisen kehitysvaiheen. (Ayalon & Flasher 1997, 40.) Sinkkosen ja Korhosen (2016, 260) mukaan samankin perheen lapset voivat reagoida hyvin eri tavalla vanhempien eroon, toinen lapsista saattaa kokea sen helpotuksena ja toiselle se on maailmanloppu. Poijula (2016, 263) toteaa, että erityisen raskasta kuitenkin lapselle on, jos vanhemmat toistuvasti eroavat ja palaavat yhteen. Pruukin ja Sinkkosen (2017, 96) mukaan, mitä pienempiä lapset ovat, sitä enemmän he oireilevat psyykkisesti ja somaattisesti vanhempien erossa.

Koska erotilanne on vanhemmille useimmiten hyvin raskasta aikaa, lapsi saattaa olla huolissaan vanhempiensa voinnista ja jaksamisesta. Lapsi saattaa alkaa omaksua aikuiselle kuuluvia rooleja ja tehtäviä. Hän myös saattaa ottaa lisää vastuuta itsestään, sisaruksistaan tai vanhemmistaan. Lapsi saattaa peitellä pelkojaan ja avuntarpeitaan säästääkseen vanhempiaan. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 75-76.)

Lähes kaikki lapset unelmoivat siitä, että vanhemmat palaisivat yhteen. Haaveet voivat kestää jopa vuosiakin, koska lapsi haluaisi että perheen rakenne olisi kuten ennenkin. Tämä merkitsee lapsen lojaaliutta kumpaakin vanhempaa kohtaan ja on tärkeä osa sopeutumisprosessia. Vanhemmat lapset voivat myös kysellä, rakastivatko vanhemmat koskaan toisiaan. Lapset saattavat myös ihmetellä, miksi vanhemmat eivät vain voineet ratkaista ongelmiaan ja miksi toinen vanhemmista jätti toisen. Lapset voivat syyttää toista vanhempaa erosta. Lapsen haavoittuneisuus ja viha ovat hyväksyttävää, mutta tosiasiat on kyettävä selittämään. (Pojula 2016, 268.)

Lapsen todellisia erosta kokemia tunteita voi kuitenkin yrittää ymmärtää mentalisaation avulla. Mentalisaatiolla yritetään tavoittaa toisen ihmisen näkyvän käyttäytymisen taustalla olevia tunnetiloja. Eläytymällä mentalisoiva henkilö tekee oletuksia siitä, mitä toinen ihminen ajattelee, tuntee ja kokee, mutta hän ei koskaan voi olla täysin varma, osuvatko hänen omat oletukset oikeaan. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 96, 98.) Mentalisaatio suojaa myös ihmistä - vaikeissa ihmisten välisissä tilanteissa mentalisaatio auttaa pysähtymään ja miettimään toisen ihmisen näkökulmaa. Hyvän mentalisaatiokyvyn avulla pystyy säätelämään omia tunnetiloja. Se lisää myös vakautta ihmissuhteisiin ja edistää perheen sisäistä hyvää kommunikaatiota.

Hyvä mentalisaatiokyky myös vähentää konflikteista aiheutuvaa stressiä ja traumatisoivaa vaikutusta. Mentalisaatiokyvyn nähdään olevan yhteydessä hyvään vuorovaikutukseen lapsen kanssa, turvalliseen kiintymykseen, suotuisaan kognitiiviseen ja tunne-elämän kehitykseen, sekä myös lapsen omaan mentalisaatiokykyyn. Mentalisaatio sisältää tietoisien eli eksplisiittisten ja vähemmän tietoisien eli implisiittisten mielen tilojen pohdinnan. Molemmat ovat läsnä kaikissa erilaisissa arjen vuorovaikutustilanteissa. Yllättävissä tilanteissa, joissa emme ymmärrä, mitä oikein tapahtui, tarvitsemme tarkkaa ja tietoista kokemusten analysointia. Oman ja toisen ihmisen näkökulman tarkka pohtiminen vaatii työtä, koska toistuvasti samanlainen tilanteiden tulkinta olisi itselle helpointa. (Aikakauskirja Duodecim 2015.)

4.1 Lapsen reagointi eroon eri ikäkausina

Lapset reagoivat eroon eri tavoin eri ikäkausina, vaikka samankaltaisia tapojakin löytyy eri ikävaiheissa. Kaikissa ikäkausissa saattaa ilmetä nukkumiseen ja taantumiseen eli varhaisemman kehitysvaiheeseen palaamiseen liittyviä ongelmia. Taantuminen näyttäytyy erityisesti *vauvoilla ja taaperoilla*. Tämä näyttäytyy lapsen syömiskäyttäytymisessä, nukkumisessa ja wc:ssä käymisessä. Lapsen uusien taitojen kehittyminen saattaa hidastua. *Vauva tai taapero* saattaa takertua vanhempaan ja hänen on vaikea olla vanhemmasta erossa. (Mielenterveys-talo.)

Pieni lapsi voi tukahduttaa vaikeat tunteensa, lohduttaa vanhempaa ja olla ylikorostetun kiltti ja kiltteyden kautta toivoa, että vanhemmat palaisivat yhteen. (MLL 2017.) *Pienen lapsen* yleisin ensimmäinen reaktio vanhempien eroon on surullisuus. He eivät kuitenkaan vielä kestä surun aiheuttamia tunteita ja *pienet lapset* välttelevät surusta aiheutuvaa kipua, joka voi näyttää ulospäin surullisuuden puuttumiselta. Se saattaa harhauttaa aikuisia luulemaan, ettei ero vaikuta lapseen. *Pieni lapsi* saattaa myös olla aggressiivinen ja saada raivokohtauksia. Leikki saattaa olla ilotonta ja leikissä saattaa olla aggressiivisia hahmoja, eroon tai yhteen palaamisen teemoja. (MLL a 2017.)

Kouluikäinen lapsi saattaa osoittaa surua menettämisestä itkun kautta. Hän saattaa kokea myös arvottomuuden tunnetta siitä, että hänet on hylätty. *Kouluikäisellä lapsella* saattaa olla myös pelkoja siitä, että hän joutuu lastenkotiin. Hän saattaa myös ajatella, että vanhemmat eivät jaksakaan enää huolehtia hänestä. (MLL a 2017.) Poijulan mukaan (2016, 267) ulospäin suuntaunut *koululainen* voi yhtäkkiä muuttua araksi ja vetäytyä omiin oloihinsa. Hänen mukaan ujo lapsi taas saattaa riehaantua ja alkaa häiriköimään koulussa tunteilla. Hän toteaa myös, että kouluikäinen lapsi saattaa kokea myös turvattomuuden tunnetta, kun päivittäiset rutiinit ovat rikkoutuneet, kun toinen vanhemmista ei olekaan enää auttamassa esimerkiksi kotiläksyissä.

Murrosikäinen lapsi saattaa kokea vanhempien eron häpeällisenä, koska haluaisi olla mahdollisimman samanlainen kuin kaverinsa. Vaikka kaveripiirissä olisi myös ollut vanhempien eron kokeneita kavereita, ei sekään välttämättä helpota tilannetta. *Murrosikäinen* ei ole enää samalla tavalla riippuvainen vanhemmista, kuin nuorempana ja hän saattaa paeta vanhempien eroa harrastusten ja ystävien pariin. *Teini-ikäinen* saattaa vanhempien erotilanteessa hakeutua uusiin harrastuksiin, jotka saattavat olla jopa vaarallisia, tarjoten mahdollisuuden hallinnan ja onnistumisen tunteisiin. Hän saattaa myös käyttää vanhempien erotilannetta hyväkseen ja syyllistää, sekä manipuloida vanhempia toimimaan oman mielensä mukaisesti. *Teini-ikäinen* saattaa arvostella myös etenkin sitä vanhempaa, jonka kokee syylliseksi eroon, kyseenalaistaa vanhempiensa moraalia ja vastuullisuutta. Hän saattaa myös purkaa pahaa oloaan vastuuttoman käytöksen keinoin, esimerkiksi varastelulla ja valehtelemalla. Vaikeimmilla hetkillä saattaa myös ilmetä fyysisiä oireita, kuten päänsärkyä ja vatsakipua. *Teini-ikäisellä* saattaa myös olla vaikeuksia solmia suhteita vastakkaiseen sukupuoleen. Erityisesti tytön voi olla vaikea luottaa poikiin. (MLL a 2017.)

4.2 Eron jälkeinen kriisi

Sinkkonen ja Korhonen (2016, 261) toteavat, että vanhempien erossa lapselle aiheutuu useimmiten lyhytkestoinen kriisi, josta hän pääsee yli, kun aikaa on kulunut riittävästi. Kriisi määritellään ratkaisuksi, käänteentekeväksi muutokseksi, vaaralliseksi taitekohdaksi tai mahdollisuudeksi. Kriisitilan aiheuttajana on havaittu uhka, menetys tai jokin vaikeus. Kriisin kolme eri osatekijää ovat elämää uhkaava vaarallinen tapahtuma, olemassa olleeseen haavoittuneisuuteen liittyvä uhka vaistonvaraista tarvetta kohtaan, sekä kyvyttömyys käyttää sopeutumista auttavia selviytymiskeinoja. (Poiijula 2016, 27-28.)

Kriisin välitön vaikutus kestää useimmiten 4-8 viikkoa, riippuen kuitenkin kriisitapahtumasta ja henkilön luonteesta. Kriittisen tapahtuman jälkeen lapset käyttäytyvät eri tavalla, kuin tavallisesti yrittäessään sopeutua, koska kriisin kokemuksen työstäminen vaatii myös psyykkistä työtä. Kriisi sisältää niin tunneprosessin, kuin muutoksenkin. Kokemus pakottaa lasta mukautumaan uuteen uhkaavaan tietoon. Kun lapsi yrittää jäsenellä uutta tietoa, tapahtumaan liittyvät tunteet ja ajatukset nousevat esiin, ja lapsi voi kokea uudelleen vihan, pelon tai avuttomuuden. Jokainen lapsi reagoi kuitenkin kriisissä omalla tavallaan, mutta reaktioissa voi olla yhteisiä piirteitäkin. Lapsen reaktiot ovat kuitenkin erilaisia kuin aikuisilla, koska lasten kehitysvaihe ja elämäkokemus on eri tasolla kuin aikuisilla. Kokemuksen kautta lapsen kriisiä voi kuvata niin, että kriisistä on silloin kysymys, kun ongelmat ovat liian vaikeita kestettäväksi. Ajatukset juuttuvat helposti samaan noidankehään ja voi olla hankalaa uskoa tapahtumaa todeksi. Joidenkin viikkojen jälkeen kuitenkin lapsi sopeutuu tilanteeseen ja voi olla taas kuin ennenkin, vaikka ei hyväksyisikään, miksi tämän piti juuri sattua hänelle. (Poiijula 2016, 32-22.) Lapselle on myös hyvin stressaavaa vanhempien välinen riitely. Jos vanhemmat riitelevät

esimerkiksi lapsen vaihtotilanteessa, lapsi saattaa kokea aiheuttaneensa vanhempien välisen ja riidan ja eron. (Mielenterveystalo.)

5 Lapsen asuminen eron jälkeen

Yksi eron jälkeisistä suurimmista ratkaisuihin on päätös lapsen huollosta tai tapaamisjärjestelystä. Yhteishuoltajuus on tällä hetkellä ehdottomasti yleisin käytäntö, josta tehdään poikkeuksia vain perustelluista syistä. Muutamia vuosia sitten tyypillisin järjestely oli sellainen, jossa lapsi asui äidin luona ja tapasi isäänsä joka toinen viikonloppu sekä loma-aikoina. Tästä on siirrytty nopeasti niin kutsuttuun vuoroasumiseen, jossa lapsi viettää aikaansa enemmän tai vähemmän tasapuolisesti kummankin vanhemman luona. Suomessa tämä järjestely toteutuu useimmiten viikko-viikko kaavan mukaan, mutta joskus lapsi siirtyy vanhemmalta toiselle kahden viikon välein. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 105.)

Tällä hetkellä laki määrittää, että lapsen on kuitenkin oltava jomman kumman vanhemman luona kirjoilla, vaikka lasten aika jaettaisiinkin enemmän tai vähemmän tasan vanhempien kesken. Yhteishuolto ei myöskään tarkoita automaattisesti, että lapsen aika jaettaisiin puoliksi vanhempien kesken, eikä yksinhuoltajuus sitä, että toinen vanhempi ei kuulu enää lapsen elämään. (YVPL.)

Lapsen asumisjärjestelyn laissa saattaa tulevaisuudessa tapahtua muutoksia. Lapsenhuoltolain uudistusta koskevassa mietinnössä on ehdotettu säännöstä, joka mahdollistaisi laissa olevana lapsen asumisjärjestelynä, että lapsi asuisi vuorotellen molempien vanhempien luona. Vuoroasumisella tarkoitettaisiin pääsääntöisesti tilannetta, jossa lapsi asuu vähintään 40 prosenttia kalenterivuodesta toisen vanhempansa luona. Lastensuojelun Keskusliitto totesi 1.12.2017 lausunnoissaan kyseisestä uudistuksesta lapsenhuoltolakiin järjestöjen kannattavan sitä, että lain tasolla tehdään näkyväksi vuoroasumisjärjestely, jota toteutetaan jo nyt tapaamisoikeutta koskevia säännöksiä soveltaen. Järjestöt kuitenkin painottavat, että perheen asumisratkaisut tulee aina perustaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja lähtökohtana tulee olla lapsen näkökulman huomioiminen ratkaisuperusteena. (MLL 2018.)

Lapsen virallisen asuinpaikan määrytyminen on perheille tärkeä asia, koska palvelut ja etuudet määrytyvät sen mukaan, kumman vanhemman luona lapsen väestötietojärjestelmän mukainen asuinpaikka on tilanteissa, joissa vanhemmat asuvat eri osoitteissa. Jos tulevaisuudessa lapselle voidaan lapsenhuoltolaista annetun muutosesityksen mukaisesti kirjata vain yksi virallinen asuinpaikka, vaikka lapsi asuisi tosiasiallisesti vuorotellen kummankin vanhemman luona, on palveluita ja etuuksia koskevaa lainsäädäntöä muutettava niin, että vanhemmilla olisi mahdollisuus sopia joustavasti palveluiden ja etuuksien käytöstä. (MLL 2018.)

Vuoroasuminen vaatii paljon sopimista, joten vanhemmilla on oltava neuvottelutaidot kunnossa (YLE 2015). Pruukin ja Sinkkosen (2017, 105-106) mukaan vuoroasumiseen liittyviä syitä on monia. He mieltävät, että isien aktivoituminen on johtanut sukupuolineutraalien mallien luomiseen eron jälkeiselle vanhemmuudelle. Pruukin ja Sinkkosen mukaan vuoroasuminen nähdään myös antavan paremmat edellytykset lapselle pitää yllä kontaktia molempiin vanhempiinsa. Vuoroasumisen negatiivisina asioina he tuovat esiin arkielämän erilaiset loogiset hankaluudet, joita syntyy, kun lapsi vaihtaa säännöllisesti asuinpaikkaansa kahden kodin välillä.

Alituisesta paikan vaihtamisesta ja matkustamisesta on nähty aiheutuvan lapselle stressiä, jonka määrä riippuu lapsen iästä. Kotien välimatka voi olla myös suuri ja lapsella on kaksi eri päiväkotipaikkaa. Myös riitelevät vanhemmat nähdään ongelmana, jolloin tulee pohtia, että voidaanko vuoroasumista toteuttaa silloin. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 105-106.)

6 Lapsille suunnattuja eropalveluita

Tähän osioon on kerätty eropalvelut Helsingistä, joissa tarjotaan apua lapsille. Palvelut ovat jaoteltu kaupungin, järjestöjen ja seurakunnan palveluihin. Haastateltaessa palveluiden työntekijöitä ilmeni, että osa palveluista tarjoaa tukea lapselle aikuisen kautta.

Jos lapsi on kouluikäinen, hän on myös oikeutettu opiskeluhooltoon. Opiskeluhoollolla edistetään opiskelijan hyvää oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyden edistämistä, sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Se sisältää koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoollon, sekä palvelut, joita ovat psykologi -kuraattori-palvelut, sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. (THL 2015.)

6.1 Kaupungin palvelut eroperheiden lapsille

Laki määrittää, että lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut sosiaalihoitolain puitteissa. Palvelut on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa ja vuorokaudenaikoina, joina niitä tarvitaan. Kunnallisena sosiaalipalveluna on myös järjestettävä kotipalvelua. Lapsiperheellä on oikeus saada perheen huolenpitotehtävän turvaamiseksi välttämätön kotipalvelu. (Finlex 2014.)

Sosiaalihoitolain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia, sekä sosiaalista turvallisuutta. Sen tehtävänä on myös vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta. Sosiaalihoitolaille turvataan yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut ja muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet. Se edistää myös asiakaskeskeisyyttä, sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun, sekä kohteluun sosiaalihoollossa. Sosiaalihoitolaki parantaa yhteistyötä myös sosiaalihoollon ja kunnan eri toimijoiden ja muiden toimijoiden välillä. (Finlex 2014.)

Lapsiperheiden kotipalvelussa pyritään tunnistamaan, ehkäisemään, sekä helpottamaan lasten, nuorten ja perheiden pulmia mahdollisimman varhain. Lapsiperheiden kotipalvelu on subjektinen oikeus, eli se kuuluu kaikille. Lapsiperheiden kotipalvelussa on tavoitteena keskustelun, ohjaamisen, ja yhdessä tekemisen avuin, perheen omia voimavaroja hyödyntämällä edistää perheen arjessa selviytymistä. Lapsiperheiden kotipalvelussa myös edistetään lapsen hyvää kasvua ja kehitystä. Kotipalveluun hakeudutaan ottamalla yhteyttä oman asuinalueen johtavaan ohjaajaan. (Helsingin kaupunki 2017a.)

Kasvatus- ja perheneuvonta on suunnattu 0-17-vuotiaille lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Perheneuvolasta tarjotaan apua lapsen tai nuoren kasvatukseen, sekä kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Apua saa myös ongelmallisiin perhetilanteisiin ja lasta tai perhettä kohdanneeseen kriisiin. Perheneuvola on jaoteltu alueellisesti eri työryhmiin. Palvelua haetaan oman asuinalueen perheneuvolasta. (Helsingin kaupunki 2017b.)

Laissa määrätään, että kunnallisena sosiaalipalveluna on järjestettävä myös sosiaaliohjausta sosiaalihuoltolain puitteissa (Finlex 2014). Lapsiperheiden sosiaaliohjaus on tarkoitettu alle kouluikäisten lasten sekä pienten koululaisten perheille. Lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa tuetaan, ohjataan ja neuvotaan erilaisissa elämäntilanteissa. Palvelua haettaessa otetaan yhteys oman alueen sosiaaliohjaajaan. Sosiaaliohjaaja tapaa perheitä yleensä perheiden kotona. Sosiaaliohjaus on myös jaoteltu alueittain eri toimipaikkoihin. (Helsingin kaupunki 2017c.)

6.2 Seurakunnan palvelut eroperheiden lapsille

Perheneuvonnasta saa ammatillista apua parisuhteen ongelmissa, sekä elämän kriisitilanteissa. Helsingin seurakuntien perheneuvonta antaa apua ja tukea parisuhteeseen ja perheeseen liittyviin ristiriitoihin sielunhoidon ja psykoterapeuttisen keskustelun kautta. Työmuotoina ovat pari-, -perhe- ja yksilöneuvottelut. Perheneuvonnan kautta saa myös erilaisia hoidollisia ja kasvatuksellisia ryhmiä, kuten esimerkiksi eroryhmät. (Helsingin seurakunnat.)

Perheneuvontaan voi hakeutua soittamalla ajanvarausnumeroon. Tietoja asiakkaista tai käynneistä ei luovuteta ulkopuolisille. Käynnit ovat myös maksuttomia, eivätkä edellytä kirkon jäsenyyttä. Perheneuvonta toimii kolmessa eri paikassa Helsingin sisällä. (Helsingin seurakunnat.)

6.3 Järjestöjen palvelut eroperheiden lapsille

Kasper - Kasvatus- ja perheneuvonta ry, on lastensuojelualan asiantuntija- ja kansalaisjärjestö. Tavoitteena on vahvistaa ja puolustaa perheiden hyvinvointia ja tukea toimivia perhe-suhteita. Kasper ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Toiminnan painopisteinä ovat lasten ja nuorten eroauttaminen, huostaanoton jälkeisen vanhemmuuden tukeminen, sekä vanhemmuuden ja isovanhemmuuden tukeminen laaja-alaisesti. (Kasper 2017b.) Lasten eroryhmiä järjestetään säännöllisesti Helsingissä. Ne ovat tarkoitettu 7-12-vuotiaille lapsille ja ovat maksuttomia. (Kasper 2017a.)

Kaapatut lapset ry järjestää lasten vertaistukitoimintaa noin kerran vuodessa. Se kokoontuu kolme kertaa viikossa ja yhden kerran viikonloppuna. Ryhmän ohjaajina toimivat kaksi lasten erovertaisryhmien ohjaajakoulutuksen saanutta työntekijää. (Kaapatut lapset ry.)

Yhden vanhemman perheiden liitto ry järjestää eronneiden vanhempien lasten kursseja. Ryhmä on tarkoitettu eronneiden vanhempien 7-12-vuotiaille lapsille. Vertaistukiryhmässä lapsella on mahdollisuus käsitellä vanhempiensa eroa ammattilaisten johdolla leikin ja pelien avulla. Yhteistyökumppanina on Kaapatut lapset ry. Ryhmä on maksuton. Yhden vanhemman perheiden liitto ry järjestää myös Tilli Toukka ryhmiä. Tilli Toukka- ryhmä on myös vertaisryhmä 4-6-vuotiaille lapsille, joiden vanhemmat ovat eronneet tai ovat eroamassa. Ryhmässä tuetaan taiteen ja leikin avulla lapsen perusturvallisuuden tunnetta. Tilli Toukka-vertaisryhmässä on mukana myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri ry. (YVPL.)

6.3.1 Pienperhe yhdistys ry

Pienperheyhdistys ry on kansalaisjärjestö, jossa jäseninä ovat yksinhuoltajat, yhteishuoltajat, vuoroviikkovanhemmat ja yksin odottajat. Pienperhe yhdistys ry:ssä voi olla mukana vertaistoiminnassa, vapaaehtoistoiminnassa, sekä vaikuttamassa perheiden ja yhdistyksen asemaan. Järjestö järjestää retkiä, leirejä lomina, erilaisia tapahtumia, sekä ryhmä- ja perhekahvilatoimintaa. (Pienperheyhdistys ry 2018a.) Järjestöllä on kattavat nettisivut, josta näkee helposti mitä toimintaa tapahtuu ja milloin. Toimintaa on runsaasti yhden kuukauden aikana.

Toiminnan rahoittajina toimivat Sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksen tuella, sekä Helsingin kaupunki. Mieskaveritoimintaa tukee Ragnar Ekbergin säätiö. Pienperhe yhdistys ry:n yhteistyökumppaneita ovat mm. Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit, sosiaalialan oppilaitokset, seurakunnat, Setlementtiliitto, Lastensuojelun keskusliitto, Soste, sekä muut järjestöt ja yritykset. (Pienperheyhdistys ry 2018b.)

Pienperhe ry tarjoaa eroperheen lapselle tukihenkilötoimintaa ”Vapaaehtoinen lapsen tukena-eroauttamista julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä” -projektin kautta. Projektin aikana

vuonna 2017-2019 koulutetaan puolueettomia ja eroriidan ulkopuolella olevia vapaaehtoisia aikuisia. Tukihenkilö tapaa lasta sovittun ajanjakson ajan. Ajanjakso on sovittu etukäteen. Tukihenkilöä tavatessaan lapsi saa mahdollisuuden puhua huolistaan aikuiselle. Eroperheet, jotka ovat Helsingin kaupungin lapsiperheiden sosiaaliohjauksen tai perheneuvolan asiakkaita, voivat hakea tukihenkilöä lapselleen. (Pienperheyhdistys ry 2018c.)

7 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyössä tutkittiin miten lasta voidaan auttaa erilaisissa eropalveluissa, näkykö lapsen käytöksessä merkkejä vanhempien erosta ja miten lapsille suunnattuja eropalveluita voitaisiin kehittää. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada lapsen ääni kuuluviin vanhempien eroprosessin keskellä. Tutkimuksen menetelmänä olivat teemahaastattelut. Tulokset analysoitiin sisällönanalyysillä. Opinnäytetyön suunnitelmaa ja toteutusta lähdin hahmottelemaan syyskuussa 2017. Näin Pienperhe yhdistys ry:n ilmoittavan olevansa työelämän kumppani opinnäytetöille. Mielenkiintoni heräsi, koska aihe lapset ja vanhempien ero kuulostivat kiinnostavalta ja ajankohtaiselta. Itse olin miettinyt aiemmin aiheeksi, jotain lapsiin ja perheisiin pohjautuvaa aihetta.

Työelämän edustajalta sain idean, että tekisin kartoituksen siitä, mitä eropalveluita Helsinki tarjoaa eroperheiden lapsille. Mielestäni tämä kuulosti hyvältä idealta. Mietin tutkimuksen toteutustapana joko sähköistä kyselylomaketta tai teemahaastatteluita. Lopulta päädyin teemahaastatteluihin, koska uskoin pääseväni tällä keinolla pintaan syvemmälle tutkimuksessani.

Alusta alkaen itselläni oli ajatus, että haluan saada mahdollisimman erilaisia palveluita tutkimukseen. Eri toimipaikoista hain tietoa netistä. Teemahaastateltaviksi valikoitui Helsingin kaupungin osalta lapsiperheiden sosiaaliohjaus ja perheneuvola. Järjestöjen osalta Kasper ry ja Kaapatut lapset ry. Seurakunnan osalta Seurakunnan perheneuvonta. Kyseiset paikat valikoituivat tutkimukseen haastateltaviksi, koska joukossa oli monipuolisesti eri toimijoita. Otin paikkoihin yhteyttä sähköpostitse ja sain suhteellisen nopeasti sovittua haastatteluiden aika-tilauksia.

Saatekirjeen yhteydessä kyselin myös mahdollista tutkimuslupaa. Tiesin jo aiemmin, että Helsingin kaupungille tutkimuslupa vaaditaan. Muihin haastateltaviin järjestöihin ja seurakunnan toimintaan ei tarvittu tutkimuslupaa. Kun Helsingin kaupungin palveluiden osalta oli saatu sovittua haastateltavat palvelut ja osin jo haastateltavatkin, oli aika täyttää tutkimuslupahakemus. Tämän täytettyäni se piti vielä lähettää ohjaavalleni opettajalle allekirjoitettavaksi. Tutkimusluvan saamisessa kesti n. 3 viikkoa ja tämän jälkeen sain sovittua haastatteluiden ajankohdat.

Tammikuun alussa pääsin toteuttamaan ensimmäistä teemahaastattelua Helsingin seurakunnalle. Teemahaastattelua varten olin lainannut Tampereen kaupungin kirjastosta nauhurin, jotta haastattelu saataisiin äänitettyä mahdollisimman sujuvasti. Loput haastatteluista äänitin puhelimeilläni, koska se toimi aivan yhtä hyvin. Kasper ry:n ja Kaapatut lapset ry:n haastattelut sain tehtyä myös tammikuun aikana. Helsingin kaupungin haastattelut sain tehtyä helmikuussa, perheneuvolan haastattelun jouduin aikataulullisista syistä tekemään puhelimitse ja äänittämään sen tietokoneella.

8 Kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus. Siinä on lähtökohtana todellisen elämän kuvaaminen. Ajatuksena on, että todellisuus on moninainen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmisiä tutkimuskohteina tai tiedon keruussa. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on myös tyypillistä suosia metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät kuuluviin, esimerkiksi haastatteluiden avulla. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja sitä on mahdollista muuttaa olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 164.) Tässä opinnäytetyössä tiedonkeruussa hyödynnettiin eropalveluiden työntekijöiden tietoa. Työntekijöiden näkökulmat pääsivät eritoten erille tutkimuskysymyksessä, jossa tutkittiin eropalveluiden kehitystä tulevaisuudessa.

Vilkan (2015, 118) mukaan yleisesti ottaen mielletään, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia totuuteen pohjautuvia väittämiä. Hänen mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa on lukuisia eri tutkimuslajeja. Vilka myös toteaa, että jos tutkimusta toteutetaan laadullisin menetelmin, se pohjautuu aina kysymykseen, mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan.

Tutkijan on pystyttävä täsmentämään tutkitaanko tutkimuksessa kokemuksiin, vai käsityksiin liittyviä merkityksiä. Kokemusten ja käsitysten suhde voidaan nähdä ongelmallisena: käsityksen ja vastaavan kokemuksen välillä, ei välttämättä ole yhteyttä. Kokemus on aina kuitenkin omakohtainen ja käsitykset kertovat enemmän yhteisön perinteisistä ja tyypillisistä tavoista ajatella. (Vilka 2015, 118.) Kvalitatiivinen tutkimus sopi parhaiten tähän opinnäytetyöhön, koska siinä tutkittiin lapsia ja heidän elämäänsä sisältyviä tuen muotoja vanhempien erotessa.

Alasuutari (2011, 38) toteaa, että kvalitatiivista tutkimusta voidaan analysoida argumentoimalla keskimääräisiä yhteyksiä ja lähtökohtana voidaan pitää tutkimusyksiköiden välisten erojen etsimistä eri muuttujien suhteen. Hän myös toteaa, että tutkimusyksikköinä voivat olla niin yksilöt, kuin laajemmat ihmisryhmätkin.

Tutkimusmenetelmänä olivat teemahaastattelut. Teemahaastattelua pidetään lomake- ja avoimen haastattelun välimuotona. Teemahaastattelussa yleisintä on, että haastattelun aihepiirit, eli tietyt teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.) Teemahaastattelussa tutkimuskysymyksistä poimitaan keskeiset aiheet tai teemat, joita tutkimushaastattelussa olisi tärkeätä käsitellä, jotta tietoa saadaan tutkimuskysymysten tueksi. Teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole väliä itse haastattelu tilanteessa - tavoitteena on kuitenkin, että haastatteluteemat ovat vastaajan kannalta luontevassa järjestyksessä. (Vilkka 2015, 124.) Toteuttaessa teemahaastatteluita, teema-alueet eli tutkimuskysymykset olivat tiedossa. Niiden perusteella oli luotu haastattelurunko, joka tuki haastattelun toteutumista. Teemahaastattelu eteni kuitenkin keskustelun pohjalta, huomioiden haastattelurungon.

Hirsjärvi & Hurme (2011, 48) toteavat, että teemahaastattelu ei sido haastattelua tietynlaiseen kategoriaan - sitä voidaan käyttää niin kvalitatiivisessa, kuin kvantitatiivisessakin tutkimuksessa. He toteavat myös, että teemahaastattelussa myös tutkittavan ääni pääsee hyvin kuuluviin.

Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden sille, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän antamat merkitykset asioille ovat tärkeässä näkökulmassa. Merkitykset syntyvät myös vuorovaikutuksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48.) Teemahaastattelu valittiin tämän tutkielman menetelmäksi, koska tutkimuksen kannalta teemahaastattelut toivat mahdollisuuden uusiin näkökulmiin ja syvempiin vastauksiin tutkimuskysymysten kannalta. Teemahaastattelun avulla saatiin myös katoprosentin osuutta vähennettyä huomattavasti ja näin tehtyä laadukkaampaa tutkimusjälkeä.

Tulosten analysointitavaksi valikoitui sisällönanalyysi. Sisällönanalyysillä voidaan kuvata tutkimusaineistoa sanallisesti. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimusmenetelmän metodi, jossa etsitään merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on tavoitteena löytää tutkimusaineistosta jokin toiminnan logiikka tai tutkimusaineiston johdattamana jokin tyypillinen kertomus eli tyyppikertomus. (Vilkka 2015, 163.) Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä. Analyysillä halutaan luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkitavasta kohteesta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108.) Tässä tutkimuksessa merkityksiä haettiin tutkimuskysymysten pohjalta.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään eri käsitteitä ja tämän pohjalta saadaan vastaus tutkimustehtävään (Tuomi & Sarajärvi 2013, 112). Vilkka (2015, 164) mukaan aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on ensimmäisenä vaiheena ennen analyysiä mietittävä, mistä toiminnan logiikkaa tai tyypillistä kertomusta on lähdettävä etsimään. Sen jälkeen hänen mukaan tutkimusaineisto pelkistetään eli tutkimusaineistosta karsitaan epäoleellinen informaatio

tutkimusongelman kannalta. Vilkkä toteaa, että tutkimusaineisto tiivistetään ja pilkotaan osiin - tätä ohjaavat tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset. Hänen mukaan tämän jälkeen tutkimusaineisto jaotellaan uudeksi kokonaisuudeksi.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä jaottelu voi tapahtua esimerkiksi ominaisuuksia, piirteiden tai käsitysten mukaan. Ominaisuudet, piirteet tai käsitteet löytyvät analyysin kohteena olevasta sanasta, lauseesta, lauseen osasta tai ajatuskokonaisuudesta eli analyysiyksiköstä. Tämän jälkeen jokainen ryhmä nimitetään ryhmän sisältöä parhaiten kuvaavalla yläkäsitteellä. Tutkimusten tulosten ryhmittelystä muodostuu käsitteitä, luokitteluja tai teoreettinen malli - näiden avulla yritetään ymmärtää tutkijan kuvaamaa merkityskokonaisuutta. (Vilkkä 2015, 164.) Sisällönanalyysi valikoitui analyysitavaksi, koska haastatteluissa tulee luonnollisesti myös epäolennaista informaatiota tutkimuksen kannalta. Sisällönanalyysin avulla oli helppo lähteä purkamaan dokumenttia tutkimuskysymysten ja muiden mielenkiintoisten näkökulmien pohjalta.

Haastattelut tulostettiin ja kolmelle paperille kirjoitettiin ylös tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen papereista leikattiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymykset ovat pääluokkia sisältö-alueiden mukaan. Sisällönanalyysin tuloksina saadut pääluokat ovat apu lapsille eropalveluissa, vanhempien ero lapsen käytöksessä ja eropalvelut tulevaisuudessa lapsille.

9 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen ja etiikan yhteys on aina kaksipuoleinen, tutkimuksen tulokset vaikuttavat eettisiin ratkaisuihin. Toisaalta taas myös eettiset kannat vaikuttavat kuitenkin tutkimuksessa tehtyihin ratkaisuihin. Eettisyys nähdään koskevan myös tutkimuksen laatua. On huolehdittava siitä, että tutkimussuunnitelma on laadukas, valittu tutkimusasetelma on hyvä ja, että raportti huolellisesti tehty. Eettisyys nähdäänkin muodollisesti tutkimuksen luotettavuus - ja arviointikriteereissä. Hyvää tutkimusta ohjaa aina eettinen sitoutuneisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 125-127.)

Tässä opinnäytetyössä pohtiessa etiikkaa, tutkimusaiheen valintakin voidaan määritellä eettiseksi kysymykseksi: kenelle työ on suunnattu, miksi työ on tehty ja kuinka opinnäytetyö toteutetaan. Tämän opinnäytetyön aiheen ja tutkimuksen näkökulmasta tärkein tekijä oli ehdottomasti lapsen ääni. Vanhempien eroaminen on nykyään hyvin yleistä, mutta vanhempien joutuessa kriisiin, saattaa lapsen ääni jäädä kuulumattomiin. Tärkeänä tekijänä voidaan määrittää myös itse eropalvelut ja, kuinka niitä saataisiin kehitettyä vastaamaan lasten tarpeita.

Laadullisen tutkimuksen voidaan sanoa olevan luotettava, kun tutkimuksen tutkimuskohde, sekä tulkittu materiaali ovat yhteensopivia. Tutkimus on myös luotettava, kun teorianmuodotukseen eivät ole vaikuttaneet mitkään epäoleelliset tai satunnaiset tekijät. Toisen tutkijan

pitäisi myös samoilla tutkintasäännöillä löytää vähintään se tulkinta, jonka tutkimuksen tekijä on itse tutkimuksensa perusteella esittänyt. (Vilka 2015, 196-198.)

Opinnäytteeni tavoitteena oli tarkka ja huolellinen työskentely jokaisessa vaiheessa: suunnittelussa, toteutuksessa ja tulosten tulkinnassa. Opinnäytetyön alkuvaiheessa oli tärkeä tutustua lähdekirjallisuuteen ja muuhun lähdemateriaaliin tarkasti, jotta aihetta pystyi hahmottamaan selkeästi ja rajata materiaalin tähän tutkimukseen. Lähdekirjallisuutta ja lähdemateriaalia löytyi runsaasti ja sen etsiminen oli helppoa. Lähteet koostettiin mahdollisimman tuoreista ja luotettavista lähteistä, jotta teoreettinen viitekehys olisi tutkimuksen kannalta luotettava. Tärkeänä oli tutustua lapsen näkökulmaan vanhempien eroprosessissa ja, mitä vanhempien olisi syytä huomioida erossa lapsen kannalta. Tämä mahdollisti sen suunnitelman, miten opinnäytetyö toteutetaan ja, mitkä ovat kiinnostavia tutkimuskysymyksiä. Eettisiä näkökulmia opinnäytetyössä ovat tutkittavan aiheen eettisyys, eli miksi tutkitaan, tutkimusmenetelmät, eli saako aineistonkeruumenetelmän kautta tavoiteltua tietoa, sekä kerätyn tutkimusaineiston analyysi ja raportointi. Koska aineistonkeruumenetelmänäni oli haastattelut, analyysivaiheessa on huomioitava, että haastatteluista ei ilmene tutkittavien tunnistettavuutta. Tämän vuoksi analyysissa kerrottiin vain palvelun tuottajan nimi, eikä esimerkiksi haastateltavien ammattinimikkeitä.

Vilka (2015, 42) toteaa, että hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimuksessa tutkija näyttää tehdyllä tutkimuksellaan tutkimusmenetelmien, tiedonhankinnan ja tutkimustulosten johdonmukaista hallintaa. Hän myös toteaa, että tutkimuksen on tuotettava uutta tietoa, tai esitettävä, millä tavoin vanhaa tietoa voidaan hyödyntää tai yhdistellä uudella tavalla.

Tärkeänä tässä opinnäytetyössä oli saada eropalveluiden ammattihenkilöiltä kokemuksia ja näkemyksiä tutkimusaiheesta. Teemahaastattelut sopivat tähän tarkoitukseen parhaiten, koska vastauksia sai vietyä pintaa syvemmälle. Haastatteluvaiheessa on tärkeää huomioida eettinen toiminta. Yhteydenotossa eli saatekirjeessä ilmeni opinnäytetyön aihe, tavoitteet, tutkimuskysymykset, tieto haastattelun nauhoittamisesta ja sen tuhoamisesta, tieto tunnistetietojen suojaamisesta, sekä vapaaehtoisuus haastattelua kohtaan. Saatekirjeessä ilmeni myös, että haastattelu tulee pohjautumaan tutkimuskysymyksiin, sekä aika, joka olisi hyvä varata haastattelua varten. Haastattelut tehtiin haastateltavan toivomana ajankohtana, toivotussa ympäristössä, huomioiden opinnäytetyön aikataulu. Ennen haastattelua kerrottiin vielä opinnäytetyöstä, koska yhteydenotoista oli kulunut aikaa kuukausi, jopa parikin kuukautta.

10 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa lasten eropalveluista, näkykö lapsen käytöksessä viitteitä vanhempien erosta ja miten tulevaisuudessa eropalveluita voisi kehittää tukemaan lasta mahdollisimman hyvin vanhempien avioerossa. Tutkimuskysymyksinä ovat:

- Miten lasta voidaan auttaa erilaisissa eropalveluissa
- Miten vanhempien ero näkyy lapsen käytöksessä
- Miten lapsille suunnattuja eropalveluita voisi kehittää

Teemahaastattelut toteutettiin Kirkon perheneuvontaan, Kasper ry:hyn, Kaapatut lapset ry:hyn, Helsingin lapsiperheiden sosiaaliohjaukseen ja Helsingin perheneuvolaan. Jokaisesta paikasta haastateltiin yhtä työntekijää, joka toimii eroperheiden parissa.

11 Tutkimustulokset

Tutkimustuloksia avattiin tutkimuskysymysten perusteella. Tuloksissa käytettiin paikoin suoria lainauksia haastatteluista, jotka kuvaavat tärkeitä näkökulmia antaen vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Helsingin seurakunnan kirkon perheneuvonnan haastattelun on vielä tarkistanut ja muokannut ylijohtaja. Kirkon perheneuvonnan tuloksissa käytettiin muokattua versiota, koska tämä oli haastateltavan työntekijän toive.

11.1 Apu lapsille eropalveluissa

Lasta voidaan auttaa vanhempien erossa monin eri tavoin, kuten tutkimustulokset sen osoittivat. Erilaiset avun muodot takaavat sen, että jokaiselle lapselle löytyy sopiva tapa auttaa juuri häntä. Lapselle voidaan antaa suoraa apua, välillistä apua lapselle vanhempien kautta tai apua muiden menetelmien kautta. Kaikissa on kuitenkin yhteisenä tekijänä se, että lapsi nähdään keskiössä, oli sitten apu mitä kautta tahansa.

Suora apu lapselle, jota järjestetään tällä hetkellä, nousi esiin kahdesta haastattelusta. Kasper ry (2018) tarjoaa apua lapsille lasten erovertaisryhmissä, jotka ovat suljettuja pienryhmiä. Ryhmässä on aina kerrallaan noin 5-7 lasta ja lapset ovat suurin piirtein saman ikäisiä. Ryhmissä työskentelään eroon liittyviä tunteita erilaisten toiminnallisten menetelmien avulla, kuten piirtämisen, pelaamisen, askartelun ja muovailun avulla. Toiminnan ohella puhutaan erosta. Kasper ry järjestää myös nuorille samanlaisia erovertaisryhmiä, mutta ryhmät painotuvat nuorten maailmaan - toiminnallisia menetelmiä unohtamatta. Nuorille on tarjolla myös erotyöpajoja, joita Kasper ry järjestää 1-2 vuodessa koulujen loma-aikaan kesäkuussa. Nuoret

voivat hakea työpajaan viikoksi kesätöihin ja nuorista muodostetaan myös ryhmä. Haastateltava kuvailee toimintaa seuraavanlaisesti:

”...he tekivät meille sellaisia eroauttamisen välineitä mitä he ite haluaisivat myös käyttää eli se oli tavallaan tällänen työpaja, missä he tekivät meille tunnekortteja, sieltä tuli videoita, tarinoita, kuvia.” Kasper ry.

Pienperhe yhdistys ry ja Lapsiperheiden sosiaaliohjaus toimivat yhteistyössä tukihenkilötoiminnan puitteissa. Lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa voi saada Pienperhe yhdistys ry:stä tukihenkilön lapselle vanhempien erotilanteessa. Tukihenkilötoiminta on hanke ja uusi työmuoto. Lapsiperheiden sosiaaliohjauksen haastateltava kertoi, että näkisi toiminnan olevan toivottu työmuoto, koska lapsilla on paljon ajatuksia vanhempien erosta. (Lapsiperheiden sosiaaliohjaus 2018.)

Suoraa apua lapselle oli kaikissa paikoissa tarjottu ainakin joissakin määrin, mutta kaikissa palveluissa ei ole tällä hetkellä sitä tarjolla. Kirkon perheneuvonnalla on ollut aiemmin eroryhmiä, joissa lapset ovat olleet mukana. Samanaikaisesti rinnakkaisesti ovat kokoontuneet eroperheille suunnatut aikuisten ja lasten ryhmät. Ryhmät ovat olleet erilliset ja ohjaajat ovat olleet eri ohjaajia ryhmissä. Kuitenkaan viime vuosina näitä ryhmiä ei ole ollut. (Kirkon perheneuvonta 2018.)

Kaapatut lapset ry on tarjonnut Theraplay ryhmää erolapsille joitakin vuosia sitten. Taikuri eroryhmää on kokeiltu myös yhden viikonlopun ajan. Viime vuonna ja tämän vuoden puolella, taideterapeuttiopiskelijat olivat ohjanneet lapsille myös taideterapia ryhmää. Haastateltava kuitenkin kertoi, että jos tarvetta ilmenee, he ovat valmiita järjestämään toimintaa. Haastateltava mainitsi myös, että he ovat kokeneet, etteivät vanhemmat pysty kriisin keskellä sitoutumaan ja tuomaan lasta pidempiaikaiseen toimintaan. (Kaapatut lapset ry 2018.)

Perheneuvola on ostanut kasvatus- ja perheneuvontaliiton tarjoamaa taikuri-eroryhmiä lapsille, jotka ovat olleet sopivan ikäisiä, halukkaita ryhmään ja joiden vanhemmat ovat kokeneet arvokkaana sen, että lapsella olisi mahdollisuus vertaistukeen. (Perheneuvola 2018.)

Neljä haastateltavaa paikkaa tarjosi apua lapselle vanhemman kautta. Vanhempien avussa lapsi pidetään aina keskiössä. Kaapatut lapset ry korostaa vahvasti vanhempien avussa yhteistyövanhemmuutta, kuitenkin lapsen turvallisuuden huomioiden. He ovat sitoutuneet Ensi- ja turvakotienliiton alaisena erolapsiperheessä toimintaan. He ovat järjestäneet myös eroneuvotilaisuuksia, jotka ovat olleet kaksikulttuurisille eropareille tai kaksikulttuurisesta liitosta eroaville. Tilaisuuksissa on otettu esiin lapsen kuuleminen, lapsen kokemuksen hyväksyminen ja se, että lapsi muistettaisiin eron keskellä. (Kaapatut lapset ry 2018.)

Helsingin kaupungin perheiden erityispalveluiden, lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa apu lapselle tapahtuu vanhemmuuden tukemisen kautta. Vanhemmuutta tuetaan yhdessä tekemällä ja keskustelemalla. Haastateltava kertoi, että keskusteluissa keskustellaan paljon yhteistyövanhemmuudesta. Kun vanhemman kanssa keskustellaan yhteistyövanhemmuudesta, se on kuitenkin suoraan lapsen tukemista erotilanteessa, vaikka ei työskenneltäisi itse lapsen kanssa. Vanhemmuuden tuella pyritään saamaan myös käytännön asiat kuntoon erotilanteessa. Lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa näkeminen tapahtuu eri kokoonpanoilla. Alussa työntekijä näkee muutaman kerran aikuista ja silloin puhutaan aikuisten asioista. Tämän jälkeen suunnitellaan, miten yhteistyötä jatketaan, ja missä tapaamisissa lapset ovat myös mukana. Tapaamisissa, joissa lapset ovat mukana rakennetaan lapselle arkea esimerkiksi viikko-aulun mukaan, josta lapsi näkee milloin hän on äidillä ja milloin isällä. Jos lapsi on ikävoinyt toista vanhempaa, saatetaan tapaamisissa tehdä vihko tai kansio, johon liimataan toisen vanhemman kuvia. (Lapsiperheiden sosiaaliohjaus 2018.)

Helsingin seurakunnan kirkon perheneuvonta tarjoaa myös lapselle apua vanhemman kautta. Haastateltava näki, että kun vanhempia autetaan, heillä on myös voimavaroja auttaa lapsia. Kirkon perheneuvonta tekee paljon pariterapiaa, sekä yksilöikäntejä vanhemmille. Lapsi saat-
taa olla joskus mukana paikan päällä tai keskusteluissa liittyen perheen tilanteeseen. Lapsen näkökulmaa pidetään keskiössä eroon liittyvissä kysymyksissä ja pohdinnoissa, joilla pystytään laajentamaan vanhemman näkökulmaa. (Kirkon perheneuvonta 2018.)

Perheneuvolassa lähtökohtana erotilanteen avussa on vanhempien vakauttaminen, jolloin vanhemmat pystyvät toimimaan parempina vanhempina lapsille. Apu tapahtuu pääosin keskustelun kautta ja haastateltava luonnehtikin perheneuvola jutteluneuvolaksi. Keskusteluissa mietitään myös vanhemman jaksamista ja onko tarvetta avulle, jota perheneuvola ei pysty tarjoamaan. Perheneuvolassa tavataan lapsia jonkin verran, mutta haastateltava kertoi, että pitää aina miettiä, minkä takia lähdetään lapsen kanssa työskentelemään. Välttämättä ei ole hyötyä lapsen kanssa työskentelemisestä, jos vanhemmat eivät toimi järkevästi. Kuitenkin, jos lapsen käytös muuttuu eron yhteydessä, niin silloin perheneuvolassa pyritään tapaamaan lasta yhdessä vanhempien kanssa ja eri kokoonpanoilla. Perheneuvolassa on myös vanhemmanneuvo ryhmiä noin kerran vuodessa. Ryhmässä on tavoitteena, että toinen vanhemmista tulee pohtimaan vanhemmuutta erotilanteessa ja miten ainakin hän pyrkisi parantamaan vanhemmuutta muuttuneessa tilanteessa. (Perheneuvola 2018.)

Yksi haastateltavista paikoista tarjosi apua lapsille vanhempien erotilanteessa myös muiden menetelmien kautta. Kasper ry:llä on nettisivuillaan kaksi verkkopeliä, tunnepeli ja huone-
peli.

Tunnepelejä on keskittynyt tunteisiin ja siihen liittyviin tehtäviin ja huonepelejä taas erilaisiin muuttuneisiin tilanteisiin, joita on tapahtunut perheessä. Peli on suunnattu nuorille, mutta siitä löytyy myös osia, joita lapset pystyvät tekemään. Peli on myös ammattilaisille yksi tapa ottaa puheeksi nuoren kanssa vanhempien ero ja pelata yhdessä peliä nuoren kanssa. (Kasper ry 2018.)

11.2 Lapsen käytös ja vanhempien ero

Kaikki viisi haastateltavaa tai heidän kollegansa olivat nähneet lapsen käytöksessä viitteitä vanhempien erosta. Vanhempien kautta käydyissä keskusteluissa oli käynyt myös ilmi, että vanhemmat ovat huomanneet muutoksia lapsen käytöksessä. Yleisintä lapsen käytöksessä oli vilkkaus ja levottomuus, sekä uniongelmat. Kasper ry:n haastateltava myös kertoi, että se miten kauan erosta on aikaa saattaa vaikuttaa myös siihen miten paljon lapsen käytöksessä näkyy merkkejä erosta.

Kolme haastateltavaa nostivat esiin haastattelussa lapsien vilkkauden. Kasper ry:n haastateltava kertoi, että lapsilla on saattanut ilmetä koulussa ongelmia, jotka ovat näyttäytyneet vilkkautena luokassa, keskittymis- tai oppimisvaikeuksina (Kasper ry 2018). Kaapatut lapset ry:n haastateltava taas kertoi, että Theraplay ohjaaja, joka työskenteli erityislastentarhanopettajana oli havainnoinut, että eroryhmän lapset olivat paljon vilkkaampia kuin erityisryhmän lapset (Kaapatut lapset ry 2018). Lapsiperheiden sosiaaliohjauksen haastateltava totesi, että pienillä lapsilla näkyy levottomuutta vanhempien erotilanteessa (Lapsiperheiden sosiaaliohjaus 2018).

Ero saattaa heijastella koulumaailmassa myös sosiaalisiin suhteisiin, lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa tai haluttomuutta olla ryhmässä. Kasper ry:n lapsiryhmissä joillakin lapsilla on saattanut olla vilkkautta erosta puhuttaessa, surullisuutta tai pienemmillä lapsilla itkuisuutta. Lapsilla on saattanut olla somaattisia oireita, kuten epämääräistä vatsakipua tai päänsärkyä. (Kasper ry 2018.)

Lapsiperheiden sosiaaliohjauksen haastateltava kertoi, että yleensä vanhemmat huolestuvat silloin, jos lapsen käytös muuttuu vanhempien erotilanteessa. Pienellä lapsella, jolla ei ole vielä sanoja, ero saattaa näyttäytyä uneen ja nukkumiseen liittyvissä muutoksissa. Vanhemmat ovat saattaneet myös haastateltavan mukaan kertoa, että he ovat huomanneet sellaisia tilanteita, joissa lapsen ikätasoinen toiminta jää sivuun. Lapsi saattaa olla paljon kotona ja vanhemmille saattaa tulla sellainen olo, että huolehtiiko lapsi vanhemmasta. Pienet alakoululaiset saattavat myös syyttää toista vanhempaa. (Lapsiperheiden sosiaaliohjaus 2018.)

”... aika pienet alakoululaiset saattaa sanottaa sellasia mitä vanhemmat puhuu, et tää on sun vika ja tää johtu susta, tai mä haluan mennä tai mä en halua

mennä, toisessa mä saan tehdä sitä ja toisessa mä en saa tehdä sitä. ” (Lapsiperheiden sosiaaliohjaus 2018.)

Perheneuvolan haastateltava, jolla on pitkä historia eroperheiden kanssa työskentelystä, kertoi huomanneensa, että lapset ajattelevat heissä olevan jokin tietty syyllisyyden osa vanhempien eroon, vaikka vanhemmat eivät ole niin sanoneet. Lapsella saattaa olla myös vaikeuksia sopeutua vanhempien asumisjärjestelyyn. Lapset saattavat myös joutua kantamaan sellaisia vastuita, joita he eivät pysty kantamaan. Tästä voi seurata mielialaoireita tai käytösoireita. Joskus saattaa olla myös tilanteita, joissa lapsi ei ole saanut työstää vanhempien eroa. Voi olla, että kotona ei olla puhuttu sanaakaan vanhempien erosta. Haastateltava kertoi, että tällöin lapsella yleensä myöhemmässä kehitysvaiheessa näyttäytyy se, että lapsi ei ole saanut surra vanhempien eroa. (Perheneuvola 2018.) Esimerkkinä hän kertoi tästä:

”Yks esimerkki on, et lapsen vanhemmat on eronnu, kun tää lapsi oli 1-vuotias eli hän ei muista erosta yhtään mitään. Ja tota 11-vuotiaana suurin ja keskeisin tehtävä on erottaa toinen vanhempi uudesta puolisosta. Hän halus, et nää biologiset vanhemmat palais yhteen. Hän oireili ja käyttäyty niin hankalasti sielä toisessa kodissa, et siinä oli ihan selkeesti se, et sitä ei ollu millään tavalla käsitelty missään vaiheessa.” (Perheneuvola 2018.)

11.3 Eropalveluiden kehitys

Yhteiskunta muuttuu ajan saatossa ja tämän myötä myös erilaisille palveluille on tarvetta. Myös lapset ovat jokainen oma yksilönsä ja toista lasta erilainen apu voi palvella paremmin kuin toista. Haastatteluissa kävi ilmi hyvin erilaisia kehittämisenäkökulmia.

Kaksi haastateltavaa nostivat esille teknologian ja sen vaikuttavuuden myös eropalveluiden kehityksessä. Kasper ry:n haastateltava pohti, että tulevaisuudessa palveluita saattaa tulla enemmän sosiaaliseen mediaan, mutta toisaalta se ei poista sitä, että lapsi tarvitsee usein aikuisen, jonka kanssa asiaa peilata ja käsitellä. (Kasper ry 2018.) Lapsiperheiden sosiaaliohjauksen haastateltava kertoi heillä olleen aiemmin vanhemman neuvo-ryhmän, jota on nyt mahdollisuus saada joissakin paikoissa Skypen tai netin kautta. Hän näki, että tulevaisuudessa eropalvelutkin tulevat olemaan enemmän aikaan ja paikkaan sitomattomia. (Lapsiperheiden sosiaaliohjaus 2018.) Lapsiperheiden sosiaaliohjaaja oli kollegojensa kanssa pohtinut myös kattavaa nettisivustoa hakusanoille ”ero ja lapsi”, johon olisi koottu kaikki mahdollinen, mitä vanhemman voi vaan tarvita tietää ja sivuston linkit olisivat vielä ajan tasalla. Nettisivujen tiimoilta haastattelussa keskusteltiin apuaeroon-sivustosta, joka on toimiva ja kattava. Kävi kuitenkin ilmi, että lapsiperheiden sosiaaliohjauksen haastateltavan asiakkainakin on

henkilöitä, joilla ei ole kunnollista suomenkielentaitoa. Tällöin myös eroon liittyvät kysymykset saattavat olla erilaisia, ja vanhempi saattaa pelätä, että eron jälkeen ei ole mahdollisuus enää tavata lasta. (Lapsiperheiden sosiaaliohjaus 2018.)

Kirkon perheneuvonnan haastateltava näki, että olisi tärkeää vahvistaa tulevaisuudessakin aikuisen ja lapsen välistä suhdetta ja sen säilymistä. Haastateltava näki, että lapsia ei erotettaisi tulevaisuudessakaan kokonaan omaksi ryhmäkseen, vaan että kaikki osapuolet olisivat jollain tavalla aina paikalla. (Kirkon perheneuvonta 2018.)

Kaapatut ry:n haastateltava kertoi lukeneensa mallista, jossa erovanhemmat laitetaan luennolle, jossa esitetään ero-elokuva. Elokuvasa puhutaan siitä, miten lapsi kokee eron ja millainen on lapselle hyvä ero. Luennon jälkeen on usein saatu hyviä sovintoja aikaiseksi. Haastateltava näki, että malli olisi hyvä, koska vanhemmat joutuisivat keskittymään lapseen ja olemaan enemmän kuuntelijana kuin puhujana. (Kaapatut lapset ry 2018.)

Kasper ry:n eropalveluiden kehityksessä haastateltava kertoi, että he haluavat tehdä lasten näköistä toimintaa ja ottaa lasten toiveet huomioon. Tämän takia he ottavatkin lapsia suunnitteluihin ja tekemisprosesseihin mukaan. Haastateltava pohti, että toimintaan voisi saada vielä lisää sirkusta ja draamaa sekä urheilua. Toiminta voisi olla niin kattavaa, että jokaiselle lapselle löytyisi oma tapa ilmasta eroa. Vaikka toiminta kehittyy, tietyt peruspilarit säilyvät kuitenkin aina: tunnetyöskentely on työskentelyn ydin. (Kasper ry 2018.)

Lapsiperheiden sosiaaliohjauksen haastateltava oli pohtinut etukäteen tiimensä kanssa tulevaisuuden kehittämiskohteita ja heidän keskusteluissaan olivat nousseet esille uusperheet, uusperheiden erot ja uusperheiden yhteinen arki. Uusperheiden neuvonta on tulevaisuudessa asia, joka tarvitsisi enemmän huomiota. Haastateltava mainitsi myös, että olisi hyvä, jos tulevaisuudessa olisi tarjolla maksutonta juridista neuvontaa vanhemmille. Välillä vanhempien kysymykset saattavat olla sellaisia, joihin sosiaaliohjauksen työntekijöillä ei ole osaamista. (Lapsiperheiden sosiaaliohjaus 2018.)

Perheneuvolan haastateltava näki, että vaikeissa ristiriitatilanteissa lapsille voisi olla sellaisia palveluita, että jos lapsella on työntekijä, niin työntekijä olisi suojattu siltä, että häntä ei voidistajaksi haastaa oikeuteen. Nyt työntekijä saattaa jopa tietyllä tapaa pelätä lapsen kanssa työskentelyä, koska voi joutua todistajaksi oikeudenkäyntiin. Haastateltava näki, että tulevaisuudessa tietojen lisääminen ja yhteisen ymmärryksen lisääminen olisi monessakin eri kohdassa tärkeää. Hän myös pohti, että lapsille voisi tulevaisuudessa olla sellaisia eroinfoja mitä aikuisillekin. Eroinfojen toteutus ja toteutuspaikka pitäisi miettiä tarkkaan. Infot voisivat kuitenkin helpottaa lasta ymmärtämään, että hän ei ole ainoa, jonka vanhemmat ovat eronneet, ja että lapsi ei ole vanhempien eroon syyllinen. (Perheneuvola 2018.)

12 Johtopäätökset

Johtopäätöksinä voidaan esittää, että tutkimustulosten perusteella lasta autettiin vanhempien erotilanteessa joko auttamalla lasta suoraan tai välillisellä avulla vanhempien kautta. Tulokset kertovat, että lasta autettiin erovertaisryhmissä ja nuorisolle oli tarjolla työpajatoimintaa. Vanhempia autettiin taas vanhemmuuden tukemisella muuttuneessa tilanteessa. Vanhemmuuden tukeminen tapahtui keskustelun kautta.

Erosta olisi syytä tehdä niin sopuisa kuin mahdollista ja olisi tärkeää, että vanhemmat pystyisivät keskustelemaan avoimesti lapsen asioista ja toimimaan tiiminä (Poiijula 2016, 265). Yhteistyövanhemmuutta painotettiin myös eropalveluissa, jotta lapsella olisi eron jälkeenkin oikeus molempiin vanhempiin. Yhteistyövanhemmuuden painottaminen on tärkeää, koska olisi ihanteellista, että vanhemmat pystyisivät katsomaan samasta suunnasta lasta ja ettei lapsi joutuisi vanhempien väliin.

Yhteistyövanhemmuuden painottaminen on myös yhteydessä Judith S. Wallersteinin (2007) tutkimukseen. Tutkimuksessa tuloksena oli, että erolapsen suotuisalle kehitykselle on tärkeää, että vanhemmat pystyvät keskenään yhteistyöhön.

Vanhempia voitiin auttaa myös pariterapiassa erotilanteessa. Jos vanhempia autettiin, lapsen näkökulmaa pidettiin kuitenkin keskustelussa yllä. Tutkimustulokset osoittivat myös, että lapsille löytyy netistä kaksi erilaista peliä, jossa he voivat käsitellä vanhempien eroa. Tutkimustulosten perusteella lasten käytöksessä on ollut viitteitä vanhempien erosta. Yleisimmät merkit olivat vilkkaus, levottomuus ja uniongelmat. Kaikki haastateltavat toivat esille samankaltaisia merkkejä.

Tuloksissa kävi myös ilmi, että jos lapsi ei ole saanut surra eroa, se saattaa myöhemmässä kehitysvaiheessa nousta esiin lapsen käytöksestä. Myös lapsen ikätasoinen toiminta saattaa jättäytyä sivuun.

Teoria määrittelee, että vaikka lapset reagoisivat vanhempien eroon eri ikäkausina eri tavoin, kuitenkin samankaltaisuuksia löytyy jokaisessa ikäkaudessa. Lapsi saattaa taantua ja hänellä saattaa olla nukkumiseen liittyviä pulmia kaikissa eri ikäkausissa. (Mielenterveystalo.) Ayaloin ja Flasherin mukaan (1997, 40) erokriisin piilevät vaikutukset lapseen saattavat nousta esiin vasta vuosienkin jälkeen esimerkiksi, lapsen kriittisen kehitysvaiheen yhteydessä. Tutkimustulokset ovat suorassa yhteydessä teorian tietoon.

Tutkimustulokset osoittivat, että eropalveluihin oli monenlaisia kehittämisenäkökulmia ja tässä näkyi hajanaisuus ja erilaiset näkökulmat vastaajien kesken. Sosiaalinen media, Skype ja netti

ovat nykypäivää ja kaksi haastateltavaa pohtivat myös näiden ulottuvuuksia palveluissa. Uusperheet saattavat tulevaisuudessa olla myös näkökulma, jota huomioidaan enemmän. Pelkästään lapsille suunnatuista palveluista tulosten perusteella halutaan tehdä lasten näköisiä, eli lasten toiveet huomioidaan ja lapset otetaan jo suunnitteluprosessiin mukaan, unohtamatta kuitenkaan toiminnan päädyntä.

Tulokset vastasivat tutkimuskysymyksiin. Erityisesti lasten käytös ja vanhempien ero tukivat teorialtietoa. Tutkimuskysymys ”Miten lapsille suunnattuja eropalveluita voisi kehittää” olisi voitu muotoilla hieman eri tavalla. Tutkimuskysymys osoittautui kömpelöksi tuloksia analysoitaessa. Haastatteluissa esitettiin kysymyksiä, miten palvelun tarjoaja kehittää palveluita ja mitä palveluita lapset tarvitsisivat mahdollisesti tulevaisuudessa enemmän. Tämä tutkimuskysymys oli ympäröivä ja mielipiteeseen perustuva kysymys. Tämän vuoksi tutkimuskysymyksessä ei päässyt samalla tavalla pintaa syvemmälle kuin muissa tutkimuskysymyksissä. Tutkimuskysymys olisi voinut olla muodossa: ”miten lapsille suunnattuja eropalveluita kehitetään”. Vaikka muotoilussa on vain pieni ero, olisi tutkimuskysymyksessä saanut paremmin tietoa haastateltavan paikan kehittämistyöstä.

13 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli, että lapsen näkökulmaa vanhempien erossa pystyttäisiin tulevaisuudessa huomioimaan entistä enemmän. Lapsen näkökulman huomioiminen vaatii valmiutta vanhemmilta ja muilta läheisiltä aikuisilta, sekä ammattilaisilta. Opinnäytetyössä haluttiin tutkia, miten lasta autetaan eropalveluissa, näkyykö lapsen käytöksessä merkkejä vanhempien erosta, sekä miten eropalveluita pystyttäisiin kehittämään. On kuitenkin mahdotonta arvioida, huomioidaanko tulevaisuudessa lapsia paremmin vanhempien eroprosessissa. Opinnäytetyöllä tuotettiin kuitenkin materiaalia ammattilaisille ja he saattavat saada uusia näkökulmia asioihin muilta toimijoilta. Jos erotilanteessa olevien lasten vanhemmat lukevat opinnäytetyötä, he saavat myös arvokasta tietoa juuri lapsen näkökulman huomioimisesta ja minäkalaisia palveluita Helsingissä on tarjolla.

Useat haastateltavat olivat huomanneet positiivisia muutoksia avun kautta kautta lapsessa tai lapsen vanhemmassa. Kaapatut lapset ry:llä, Kasper ry:llä ja perheneuvolalla oli positiivisiin muutoksiin samankaltaisia huomioita. Positiiviset muutokset, joita työntekijät olivat havainneet liittyivät useimmiten puhumiseen ja tunteisiin.

”... esimerkiksi kerran kaks lasta, jotka oli ollu kaapattuna ja he ei puhunu siitä asiasta oikeastaan ja yhtenä viikonloppuna heistä toinen sanoi mulle sen viikonlopun aikana mulle, et tiedäksä et me ollaan oltu sielä ja sielä, ja sanoin et kyllä sun äiti on kertonut sen ja he rupes sen jälkee puhun, kun he tajusivat et eivät ole ainoita.” (Kaapatut lapset ry 2018.)

”Sit kun sen sanoo ääneen ja rohkastuu siitä puhumaan ja kuulee muiden kokemuksen ja huomaa siinä, et täällä on muillakin samanlaisia ajatuksia ja tunteita ja se on aivan normaalia et siinä ei oo mitään erikoista tai hävettävää tavallaan monelle voi tulla sellanen helpotuksen tunne...” (Kasper ry 2018.)

Perheneuvolan haastateltava oli kokenut vanhemman neuvoryhmät arvokkaina. Hän oli huomannut, että ryhmätoiminnan edetessä vanhemmissa oli tapahtunut positiivista muutosta suhteessa toiseen vanhempaan ja puhetapa oli muuttunut asiallisemmaksi toisesta puhuttaessa. (Perheneuvola 2018.)

Teoriaosuudessa keskityttiin lapsen näkökulmaan ja mitä vanhempien olisi tärkeä huomioida. Kuitenkin käsitteinä oli ylipäättänsä ero lapsen silmin, huomioimatta kuitenkaan erityisiä poikkeustapauksia. Kaapatut lapset ry:n haastattelussa nousi mielenkiintoinen näkökulma esille monikulttuuristen vanhempien erosta. Jos toinen vanhemmista on kokonaan pois lapsen elämästä, olisi tärkeää miettiä asiaa lapsen näkökulmasta, että lapsella olisi kontakti molempiin vanhempiin. Lapsi saattaa hämmästellä omaa kulttuuritaustaansa ja olisi äärimmäisen tärkeää lapsen identiteetin kannalta, että hän saisi pitää yhteyttä myös toiseen vanhempaansa. Näkökulmaa voidaan pitää merkittävänä, koska monikulttuurisuus on yleistä Suomessakin ja olisi tärkeää, että lapsi saisi tutustua myös toisen vanhemman kulttuuriin.

Kahden kulttuurin perhe eli perhe, jossa vanhemmat tulevat eri maista, pohtivat samanlaisia kysymyksiä kuin perhe, joissa vanhemmilla on sama kulttuuri. Kahden kulttuurin liittoon liittyy kuitenkin erityispiirteitä eroamistilanteessa, esimerkiksi vanhempien ja lapsen asuinmaan valintaan, lapsen huoltajuuteen, kaksikielisyyteen ja kaksikulttuurisen identiteetin tukemiseen liittyen. Joskus, kun kahden kulttuurin perhe päättyy eroon, aletaan kulttuuria syyttämään erosta. Se asettaa kuitenkin lapsen ristiriitaiseen tilanteeseen, koska kulttuuri on äärimmäisen tärkeä ja erottamaton osa lapsen minäkuvaa. Vanhempien olisi tärkeä asettua lapsen asemaan ja hyväksyä, että lapsen juuret ovat kahdesta eri maasta ja lapsen identiteetissä on kaksi yhtä arvokasta puolta myös eron jälkeen. Vanhempien kulttuurien olisi tärkeä näkyä lapsen elämässä eron jälkeenkin positiivisella ja luonnollisella tavalla. (Ensi- ja turvakotienliitto 27-28.) Teoria tukee Kaapatut ry haastateltavan kanssa käytyä keskustelua.

Lapsiperheiden sosiaaliohjauksen haastattelussa tuli myös ilmi mielenkiintoinen näkökulma. Vanhemmilla saattaa liittyä pelkoa tukihenkilötoimintaan lapselle, koska vanhempi saattaa pelätä joutuvansa mustamaalauksen kohteeksi tukihenkilön toimesta. Tämä näkökulma oli hämmästyttävä, koska tukihenkilötoimintaa en ollut ajatellut lapsen vanhemman näkökulmasta.

”...et ei ihmistä, joka ottaa jotenkin puolta tai komppaa, kun miettii niitä tilanteita niin saattaa olla joskus sille vanhemmalle niin kun semmonen uhkakuva ja pelko, et hei mitä tää työskentely on et miten musta, vaikka puhutaan...” (Lapsiperheiden sosiaaliohjaus 2018.)

Lasten, nuorten ja perheiden asiat ovat ajankohtaisia tälläkin hetkellä Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman myötä. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma eli LAPE tekee sisältöä ja rakenteita sote-uudistuksiin. Se tekee kehittämistyötä sosiaali- ja terveystoimen, sivistystoimen, järjestöjen ja seurakuntien yhteistyönä ja sosiaali- ja terveysministeriön, sekä opetus- ja kulttuuriministeriön yhteisellä ohjauksella. Sen tavoitteena on luoda lapselle ja nuorelle suotuisa kasvu- ja oppimisympäristö, sekä tukea perheen hyvinvointia. LAPE:ssa painopiste on ennaltaehkäisevissä palveluissa, jolloin saadaan tehokkaasti pienennettyä kustannuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö a.)

Tämän hetken eroauttamisen palveluiden tarjonta, laajuus ja järjestämistapa vaihtelevat eri puolella Suomea. Joillakin paikkakunnilla eroauttamisen palvelutarjonta on laajaa, mutta taas toisissa paikkakunnissa palveluiden tarjonta on rajoittautunut lakisääteisiin palveluihin. Nopean avun toimipisteitä ja kriisipalvelua on saatavilla tällä hetkellä vain vähän. Lisäksi alueen sisälläkin palvelut saattavat olla hajallaan. Eroperheet eivät myöskään välttämättä ole tietoisia saatavilla olevista palveluista ja niiden työtavoista. (MLL 2018.) LAPE:n uudistuksessa on tarkoituksena tuoda perheiden palvelut lähelle lapsiperheitä, ja nittoa palvelut yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi eli perhekeskukseksi. Perhekeskukset otetaan käyttöön osaksi kuntien, tulevien maakuntien, sekä järjestöjen ja seurakuntien toiminnassa kaikissa Suomen alueilla. Perhekeskuksista saa tukea esimerkiksi vanhemmuuteen, parisuhteeseen, yksinäisyyteen, sovinolliseen eroon ja perheväkivallan ehkäisyyn. Vanhempien erotilanteessa vanhemmuuden jatkumista tuetaan suhteen päättymisen jälkeen vanhemmuussuunnitelman kautta. Vanhemmuussuunnitelma auttaa vanhempia etsimään lapsen näkökulmasta tärkeitä ratkaisuja arjessa. (Sosiaali ja -terveysministeriö b.) Eropalveluiden yleistavoitteena on vahvistaa asenneilmapiiriä niin, että lapsiperheissä toimittaisiin eron jälkeen aiempaa enemmän rakentavasti, pyrkien lapsen edun toteutumiseen, yhteistyövanhemmuuteen ja siihen, että lapsi ei menetä vanhempaansa eron yhteydessä. Toimintakulttuurin uudistamisessa tavoitellaan myös ammattilaisten osaamisen parantamista erotilanteessa olevien vanhempien, sekä lasten kohtaamisessa ja palveluohjauksessa. (Sosiaali ja -terveysministeriö c.)

Vanhempien eroon lapsen näkökulmastakin kehitetään uusia malleja. Espoo käynnisti 2018 alkuvuonna kaikista riitaisimmille eroperheille uudenlaisen työskentelymuodon, koska vanhempien pitkittyneet riidat ovat uhka lasten ja nuorten hyvinvoinnille ja psyykkiselle terveydelle. Eroryhmän ajatuksena on saada vanhemmat havahtumaan, miltä jatkuva riita tuntuu juurikin

lapsen näkökulmasta. Ryhmän tavoitteena on saada eronneiden vanhempien riitely pysähtymään ja ohjata vanhempien kommunikointiaan toisiaan kohtaan mahdollisimman rakentavaksi. 4-18-vuotiaille lapsille on oma ryhmä samaan aikaan vanhempien kanssa. Lapsi saa ryhmässä vertaistukea tilanteeseen. Lapset valmistelevat ryhmässä vanhemmille esitettävän esityksen toiveistaan pitkittyneessä riitatilanteessa, joka esitetään työskentelyjakson päätyttyä. Toiveena olisi, että tämä uusi toimintamalli juurtuisi osaksi peruspalveluita, jotta kärjistyneitä tilanteita pystyttäisiin ennaltaehkäisemään. (Helsingin Sanomat 2017.) Jäin miettimään, että vaikka ryhmän ajatus on toimiva, onko vanhemmat valmiita sitoutumaan ryhmän toimintaan.

Koska tällä hetkellä eropalveluiden tarjonta saattaa vaihdella riippuen mistä paikkakunnasta on kyse, olisi jatkotutkimuksena mielenkiintoista tutkia Pohjois-Suomen, esimerkiksi Oulun eropalveluita: mitä palveluita he tarjoavat lapsille ja lapsiperheille ja verrata tähän tutkimukseen tuloksia, jossa on keskitetty Helsingin palveluihin.

14 Oma oppiminen

Olen tyytyväinen, että päädyin tekemään tutkimuksessani teemahaastatteluja. Uskon, että teemahaastattelut palvelivat parhaiten omaa tutkimustani. Haastatteluihin suhtauduttiin positiivisesti ja oli helppo löytää haastateltavat. Haastattelutilanteessa täytyy olla äärimmäisen läsnä, jotta haastattelusta saa hyvin irti. Pidän tukipaperia vieressäni, jotta haastattelu pysyy tutkimuskysymysten sisällössä, mutta esitin myös muita kysymyksiä, joita heräsi keskusteltaessa. Perheneuvolan haastattelun jouduin tehdä aikataulullisista syistä puhelimitse. Koen kuitenkin, että sain haastattelusta hyvin irti, sekä sain tutkimuskysymyksiini vastauksia. Toki puhelinhaastattelun onnistuminen johtui varmasti haastateltavastakin - jotain muuta haastateltaessa, puhelinhaastattelu ei olisi välttämättä onnistunut yhtä hyvin. Teemahaastattelut opettivat minua, koska jokainen haastateltava avasi omia näkökulmiani ja toi itselleni uutta tietoa. Myös itse haastattelutilanteet toivat ammatillista varmuutta itselleni. Kaikki haastattelut olivat vieraassa kaupungissa ja vieraassa ympäristössä, joka toi omanlaisen jännityksen itse haastattelutilanteeseen.

Olisin halunnut mieluiten tehdä opinnäytetyötä jonkun muun kanssa. Mielestäni kuitenkin olisi ollut tärkeää tehdä opinnäytetyö sellaisen henkilön kanssa, jonka kanssa muutenkin on tehnyt ryhmätöitä ja raportteja, jotta tietää toisen työn jäljen. Kuitenkaan tällä kertaa opintojen aikataulut ei mennyt yksiin, joten itselläni oli tiedossa alun perinkin, että opinnäytetyöni teen yksin. Yksin tekemisessä on kuitenkin etuja: pystyt tekemään opinnäytetyötä omassa aikataulussa ja olet itse vastuussa kaikesta - saat haluamaasi työn jälkeä. Kuitenkin vertaistuki puuttuu kokonaan ja toiselta tekijältä saattaisi saada arvokkaita näkökulmia.

Opin myös paljon erilaisista palveluista ja niiden toiminnasta, sekä toimintaperiaatteista lasta autettaessa vanhempien avioerossa. Jos tulisin työskentelemään pääkaupunkiseudulla, tulisin hyvin hyötymään opituista palveluiden kirjosta. Minulta löytyisi tietoa Helsingin palveluista eroperheiden lapsille: mitä kautta palveluja kannattaa vanhempien lähteä hakemaan lapsille, sekä millaisia palveluita on tarjolla.

Kaiken kaikkiaan koen onnistuneeni opinnäytetyössä hyvin. Opinnäytetyössä on ollut monta eri vaihetta, mutta jokainen vaihe on opettanut minua ja toisaalta tuonut myös erilaista haastetta. Vanhempien eroaminen on hyvin yleistä ja itse olen päiväkodin, sekä perhetyön työkentän kautta kohdannut niin lapsia, kuin perheitä, jotka ovat eronneet tai ovat eroamistilanteessa. Teoriatieto on syventänyt valtavasti omaa ammatillista osaamistani. Tulevaisuudessa pystyn hyödyntämään varmasti omassa työssäni opittua teoriatietoa ja ymmärtämään vanhempien erokriisin keskellä olevaa lasta paremmin. Lapsen suhteiden säilyminen molempiin vanhempiin on ollut tärkeä oivallus, jota haluan tulevaisuuden työssäkin vaalia. Teoriatiedon pohjalta opin ymmärtämään, mitä asioita on tärkeä huomioida lapsen näkökulmassa erosta ja, mitkä tekijät suojaavat lasta erossa. Niin kuin aiemmin totesin, on hankalaa arvioida, tul-laanko lapsi huomioimaan tulevaisuudessa paremmin vanhempien eroprosessissa. Kuitenkin itse pystyn omassa toiminnassani tulevaisuudessa huomioimaan lasta vanhempien eroprosessissa aivan eri tavalla - siihen en pystyisi ilman tätä opinnäytetyöprosessiani.

Lähteet

Painetut

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Riika: InPrint

Ayalon, O. & Flasher, A. 1997. Ketjureaktio. Lapset ja avioero. Juva: WSOY- Kirjapainoyksikkö

Ensi- ja turvakotien liitto. Ei julkaisuvuotta. Vanhemman opas. Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon. Ensi- ja turvakotienliitto: Neuvokeskus.

Haataja, A. , Airio, I. , Saarikallio-Torp, M. & Valaste, M. 2016. Laulu 573 566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla. Tampere: Juvenes Print.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Hirsjärvi, S. , Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hokkanen, T. 2005. Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajuusvanhemmuus arjen kokemuksena. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Kääriäinen, A. , Hämäläinen, J. & Pölkki, P. (toim.) 2009. Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Hakapaino Oy.

Lipponen, P. & Wesaniemi, P. 2005. Lapsi ja ero. Kertomuksia lapsesta ja avioerosta. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Mäkijärvi, L. 2014. Kahden kodin lapset. Miten tuen lasta vanhempien erossa. Jyväskylä: Saarijärven Offset Oy.

Poijula, S. 2016. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Helsinki: Kirjapaja.

Pruuki, H. & Sinkkonen, J. 2017. Lapsi ja ero. Eväitä eteenpäin. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Rauhala, I. 2014. Eron keskellä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Sinkkonen, J. & L, Korhonen. 2016. Pulassa lapsen kanssa. Riika: Livonia Print.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell Oy.

Sähköiset

Apuaeroon.fi. Lapsi ja ero. Viitattu 4.10.2017 <https://apuaeroon.fi/lapsi-ja-ero/>

Erhola K. 2017. Vanhempien avioeron yhteydet nuorten koulupudokkuuteen. Rekisteripohjainen tutkielma Suomessa vuonna 1987 syntyneistä. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 10.11.2017. http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/143250/pro_gradu_2017_Erhola_Kaaren.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Finlex. 2014. Sosiaalihuoltolaki. Viitattu 29.1.2018. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Helsingin kaupunki. 2017a. Lapsiperheiden kotipalvelu. Viitattu 18.12.2017. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/kotipalvelu/>

Helsingin kaupunki. 2017c. Lapsiperheiden sosiaaliohjaus. Viitattu 18.12.2017. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/keskityt-erityispalvelut/sosiaaliohjaus/>

Helsingin kaupunki. 2017b. Perheneuvola. Viitattu 18.12.2017. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/perheneuvola/>

Helsingin Sanomat. Pajuriutta, S. 2017. Espoo halusi havahduttaa riitelevät eroparit ajattelemaan lastensa etua mutta törmäsi ongelmaan: vanhemmat eivät malta keskeyttää käräjäoikeutta osallistua vertaisryhmään. Viitattu 12.2.2018. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005502452.html>

Helsingin seurakunnat. Perheneuvonta. Viitattu 18.12.2017. <http://www.helsinginseurakunnat.fi/yhteintoiminta/apuajatuksia/perheneuvonta.html>

Kaapatut lapset ry. Tukimuodot. Viitattu 18.12.2017. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/palvelut/#Vertaistukitoiminta>

Kasper. Kasvatus ja perheneuvonta ry. 2017a. Lasten tukeminen vanhempien erotessa. Viitattu 7.11.2017. <http://www.suomenkasper.fi/lapsen-tukeminen-vanhempien-erotessa/>

Kasper. Kasvatus ja perheneuvonta ry. 2017b. Järjestö. Viitattu 18.12.2017. <http://www.suomenkasper.fi/jarjesto/>

Kontula, O. 2013. Perhebarometri 2013. Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Viitattu 6.11.2017. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/f05c511f7865755943aa12ba74ce6e44/1509964057/application/pdf/2979010/Perhebarometri2013_web_1.pdf

Lapsenmaailma. H, Hiilamo. 2015. Miten ero vaikuttaa lapseen. Viitattu 9.11.2017. <https://lapsenmaailma.fi/palstat/kolumni/miten-ero-vaikuttaa-lapsiin/>

Mielen Ihmeet. 2017. Vanhempien ero lasten näkökulmasta. Viitattu 27.2.2018. <https://mielenihmeet.fi/vanhempien-ero-lasten-nakokulmasta/>

Mielenterveystalo.fi. Lapsi ja ero. Viitattu 6.11.2017. https://www.mielenterveystalo.fi/ai-kuiset/itsehoito-ja-opaat/itsehoito/eron_omahoito/Pages/osio3.aspx

MLL. Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2017a. Vanhempien ero ja lapsen tunteet. Viitattu 8.11. 2017. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vanhempien-ero/vanhempien-ero-ja-lapsen-tunteet/>

MLL. Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2017b. Vanhemmuus jatkuu eronkin jälkeen. Viitattu 8.11.2017. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vanhempien-ero/vanhemmuus-jatkuu-eron-jalkeenkin/>

MLL. Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2018. Lausunto lasten vuoroasumisen vaikutuksista. <https://www.mll.fi/2018/02/lausunto-lasten-vuoroasumisen-vaikutuksista/>

Pajulo, M. , Salo, S. & Pyykkönen, N. 2015. Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. Aikakauskirja Duodecim. Viitattu 29.1.2018. <http://www.duodecim-lehti.fi/lehti/2015/11/duo12278>

Pienperheyhdistys ry. 2018a. Viitattu 29.1.2018. <https://www.pienperhe.fi/>

Pienperheyhdistys ry. 2018b. Yhdistys. Viitattu 29.1.2018. <https://www.pienperhe.fi/yhdistys/>

Pienperheyhdistys ry. 2018c. Vanhempien ero. Viitattu 29.1.2018. <https://www.pienperhe.fi/vanhempien-ero/>

Sosiaali- ja terveysministeriö.a. LAPE on lasten hyvinvoinnin ja oppimisen asialla. Viitattu 12.2.2018. <http://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/kuvaus>

Sosiaali- ja terveysministeriö.b. Perhekeskukset kokoavat lapsiperheiden palvelut yhteen. Viitattu 12.2.2018. <http://stm.fi/lape/perhekeskukset>

Sosiaali- ja terveysministeriö.c. Eroauttamisen palveluilla kohti yhteistyövanhemmuutta. Viitattu 14.5.2018. <http://stm.fi/documents/1271139/2802197/Eroauttamisen+palveluilla+kohti+yhteisty%C3%B6vanhemmuutta.pdf/ebd8fd00-5666-4930-b2e8-e245edaf2e8d>

THL. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Opiskeluhoito. Viitattu 17.11.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoito>

Tilastokeskus. 2017a. Miehet avioituvat uudelleen naisia useammin. Viitattu 25.1. 2018. https://www.stat.fi/til/ssaaty/2016/02/ssaaty_2016_02_2017-11-14_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. 2017b. Solmittujen avioliittojen määrä väheni hieman. Viitattu 6.11.2017. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2016/ssaaty_2016_2017-04-20_tie_001_fi.html

Väestöliitto. Parempaan eron abc. 2017a. Viitattu 6.11.2017. http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhteen_kriisit/erokriisit/parempaan_eron_abc/

Väestöliitto. Psykologi Sirkku Niemelä: Mikä suojaa lasta. 2017b. Viitattu 6.11.2017. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsi_ja_ero/suojaavat_tekijat/mika-suojaa-lastaa/

Väestöliitto. 2018. Lapset ja ero. Viitattu 29.1.2018. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapset_ja_ero/

YLE. Akuutti. 2015. A, Kärjä. Mikä suojaa lapsen kehitystä isossa elämän muutoksessa. Viitattu 19.2.2018. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/10/05/mika-suojaa-lapsen-kehitysta-isossa-elamanmuutoksessa>

YLE. 2015. J, Parkkari. Kaksi kotia, yksi elämä - 10 kysymystä vuoroasumisesta. Viitattu 8.2.2018. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/10/23/kaksi-kotia-yksi-elama-10-kysymysta-lapsen-vuoroasumisesta>

YVPL. Yhden vanhemman perheiden liitto ry. Kummalle lapset jäävät erossa. Viitattu 18.12.2017. <https://www.yvpl.fi/kummalle-lapset-jaavat-erossa/>

Kuviot

Kuvio 1: Avioliitot ja avioerot 1965-2016.....	9
--	---

Liitteet

Liite 1: Saatekirje.....	43
Liite 2: Teemahaastattelun runko.....	44

Liite 1: Saatekirje

Hei,

Olen sosionomiopiskelija Maiju Väärälä Laurea-ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötäni yhteistyössä Pienperhe yhdistys ry:n kanssa. Pienperhe yhdistys on kansalaisjärjestö, jossa ovat mukana yksinhuoltajat, yhteishuoltajat, yksinodottajat eli perheet, jossa arki toimii yhden vanhemman voimin. Pienperhe yhdistys ry edistää lasten hyvinvointia tukemalla vanhemmuutta. Pienperhe ry:ssä on mm. perhekahviloita, retkiä vapaaehtoistoimintaa ja erilaisia vertaisryhmiä. Työelämän opinnäytetyöohjaajani toimii Kirsi Lankinen puh. 050 322 3343 ja Laurea-ammattikorkeakoulusta ohjaavana opettajani toimii Liisa Lassila puh. 046 856 7378.

Tutkimukseni tavoitteena on saada huomioitua tulevaisuudessa paremmin lapsen ääni kuuluiin vanhempien eroprosessissa. Tavoitteena on saada vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Miten lasta voidaan auttaa erilaisissa eropalveluissa
- Miten vanhempien ero näkyy lapsen käytöksessä
- Miten lapsille suunnattuja eropalveluita voisi kehittää

Opinnäytetyö toteutetaan teemahaastattelulla. Olisinkin kysellyt olisiko mahdollista haastatella yhtä työntekijääne opinnäytetyötäni varten? Teemahaastattelu pohjautuu ylläoleviin kysymyksiin. Haastatteluun on hyvä varata aikaa n. tunti. Teemahaastattelussa tulee ilmi vain palveluntuottaja, ei haastateltavan nimeä. Teemahaastattelun vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti.

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa, jota tulevaisuudessa voidaan hyödyntää kehitettäessä eropalveluita lapsille. Miten teillä on tutkimuslupakäytäntö, pitääkö tutkimuslupaa hakea, jos haastattelen työntekijää?

Opinnäytetyöni valmistuu toukokuussa/kesäkuussa 2018 ja sen jälkeen opinnäytetyö on luettavissa Theseus-julkaisuarkistossa.

Vastailen mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiin os. maiju.vaarala@student.laurea.fi
Kiitoksia jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,
Maiju Väärälä

Liite 2: Teemahaastattelun runko

Mitä palveluita tarjoatte? -> Mitä toimintamuotoja palveluissanne on? -> Kuinka kauan lapsi käyttää palvelua?

Millä tavoin kehittäte lasten eropalveluita? Osaatko kertoa, millaisia palveluita näkisit lasten tarvitsevan enemmän?

Näkyykö lapsen käytöksessä merkkejä vanhempien erosta? -> Jos näkyy, niin millä tavoin? Huomaatko positiivisia muutoksia lapsen käytöksessä toiminnan edetessä?